

Fordeling og levevilkår

2006

AErådet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Udgivet af:
AERådet
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Reventlowsgade 14, 1.
1651 København V.

Telefon: 3355 7710
Telefax: 3331 3041
E-mail: ae@aeraadet.dk
Web: www.aeraadet.dk
Redaktion: Lars Andersen – Mikkel Baadsgaard – Jonas Schytz Juul
– Jarl Chr. Ditlev Quitzau

Omslag: EntenEller A/S
Tryk: EKS-Skolens Trykkeri ApS
Layout: Annette Topholm
ISBN: 87-91018-15-3 ISSN (papirform): 1603-6182
ISSN (online): 1901-4996

Indholdsfortegnelse

Rapportens hovedresultater	
Udvikling i indkomsterne	5
Boligmarkedet og forbrugsmuligheder	6
Store pensionsindbetalinger på ordninger med løbende udbetaling	7
Kapitel 1: Udvikling i indkomster og formuer siden 1995/1996	
1. Indledning og sammenfatning	9
2. Udviklingen i den disponible indkomst	10
3. Udvikling i indkomstfordelingen 2003-2005	17
4. Indkomstmobilitet	18
5. Indkomstmobilitet for lav- og højindkomstgruppen	23
6. Formueudvikling og formuefordeling	28
Kapitel 2: Boligmarkedet og ulighed i forbrugsmuligheder	
1. Indledning og sammenfatning	37
2. Indkomst udviklingen for ejere og lejere	38
3. Beboersammensætningen og betydningen for indkomst udviklingen	40
4. Indkomstfordelingen	46
5. Ejendomsværdiskattestop og ulighed blandt boligejere	48
6. Formueudviklingen for boligejere og lejere	51
7. Store forbrugsmuligheder for pensionister i ejerbolig	53
Kapitel 3: Store pensions-indbetalinger	
1. Indledning og sammenfatning	58
2. Skattefordele ved pensionsopsparing	59
3. Lånefinansieret pensionsopsparing	60
4. Udbetaling af pension i udlandet	62
5. Beskrivelse af hvem der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i pensionsordninger med løbende udbetalinger	63
6. Udvikling i antal personer, der indbetaler store beløb på pensionsordninger	71
7. Provenu af beskatning af pensionsindbetalinger	73

Rapportens hovedresultater

I dette års udgave af *Fordeling og levevilkår* sættes der fokus på udviklingen i og fordelingen af dels de disponible indkomster og dels formuerne. Rapporten belyser også de senere års tendens til stigende indkomstulighed med særlig fokus på forskellen mellem boligejere og personer, der bor til leje i den almene sektor. I det sidste kapitel gives der en karakteristik af de personer, der indbetaler meget store beløb på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Baggrunden for at tage dette emne op er, at det bliver mere og mere udbredt for personer med meget store formuer/indkomster at udnytte de gunstige skatteregler for pensionsopsparing.

Udvikling i indkomsterne

Stigende produktivitet og højere beskæftigelse er hovedforklaringen på, at den disponible indkomst for de erhvervsaktive aldersgrupper i gennemsnit er steget med 1,7 procent om året målt i faste priser fra 1995 til 2003. Det svarer til, at den enkelte i gennemsnit har oplevet en stigning i forbrugsmulighederne på 22.100 kr. i perioden. Indkomstfremgangen har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. For eksempel er indkomsten for de fattigste 10 procent af de 25-59 årige *faldet* med 0,1 procent pr. år i perioden, mens indkomsten for de rigeste 10 procent er steget med 2,7 procent om året. Forskellen mellem rig og fattig er med andre ord blevet større. Den stigende indkomstulighed har blandt andet vist sig ved, at antallet af fattige defineret ud fra EU's fattigdomsgrænse er steget fra 166.000 personer i 1995 til 238.000 personer i 2003. Det svarer til en stigning på 43 procent på kun otte år. Hovedforklaringen på den stigende indkomstmæssige ulighed er dels de stigende boligpriser og dels stigningen i aktiekurserne, når hele perioden ses under ét.

Selvom der ikke foreligger registeroplysninger for 2004 og 2005, er der en række faktorer, der peger i retning af, at uligheden er fortsat med at stige frem til 2005. Det drejer sig først og fremmest om

de fortsat stigende boligpriser og stigningen i aktiekurserne. Dertil kommer, at både ejendomsværdiskattestoppet og lettelserne i indkomstskatten ligeledes trækker i retning af stigende indkomstulighed fra 2003 til 2005. Beregninger viser, at tendensen til stigende indkomstmæssig ulighed siden midte af 1990'erne er fortsat med uformindsket styrke i 2004 og 2005.

I løbet af et livsforløb oplever den enkelte normalt store årlige skift i indkomsten, f.eks. i forbindelse med afslutning af en uddannelse, ved ledighed, sygdom, pensionering mv. Denne indkomstmobilitet medfører, at den indkomstmæssige ulighed er mindre, når den måles over en længere årrække. Det fleksible danske arbejdsmarked med lave ansættelses- og afskedigelsesomkostninger bidrager i sig selv til en forholdsvis høj mobilitet på grund af hyppige skift mellem ledighed og beskæftigelse. Omvendt indebærer det høje dagpengeniveau – sammenlignet med andre lande – at der lægges et loft over såvel indkomstmobiliteten som uligheden i samfundet. I forhold til at tilstræbe en optimal ressourceudnyttelse kan der derfor argumenteres for, at en høj indkomstmobilitet er at foretrække. I det lys er det bekymrende, at en analyse i rapporten viser, at indkomstmobiliteten ak-

tuelt ligger på et forholdsvis lavt niveau sammenlignet med de seneste godt 20 år.

Faldet i indkomstmobiliteten har også berørt de laveste indkomstgrupper, således at det er blevet vanskeligere at forlade lavindkomstgruppen (defineret som de 20 procent fattigste) i forhold til tidligere. Konkret viser beregninger, at 25 procent af de, der var i lavindkomstgruppen i år 2002, året efter havde forladt lavindkomstgruppen, mens den tilsvarende andel i starten af 1990'erne var omkring 29 procent. Der er stor forskel på hvor stor chance, den enkelte har for at forlade lavindkomstgruppen. F.eks. viser beregninger, at mænd har 27 procent større chance for at forlade lavindkomstgruppen end kvinder. Tilsvarende har unge større chance for at forlade lavindkomstgruppen end ældre, mens højtuddannede har større chance for at forlade lavindkomstgruppen end ufaglærte. Analysen viser desuden, at indvandrere generelt har mindre chance for at forlade lavindkomstgruppen end danskere.

I takt med, at boligformuerne er øget kraftigt, bliver det i stigende grad relevant også at belyse udviklingen i formuerne, når der skal tegnes et billede af udviklingen i de generelle forbrugsmuligheder. I forhold til den generelle indkomstfremgang på 1,7 procent om året er nettoformuen til sammenligning steget med 4,6 procent om året siden 1996, når der tages højde for den generelle inflation. Det svarer til en gennemsnitlig fremgang i nettoformuen på ca. 93.000 kr. målt i 2003-priser pr. person over 18 år. Dette gennemsnitstal dækker imidlertid over, at de fattigste 20 procent af befolkningen har oplevet et *fald* i formuen på 23.000 kr. i perioden, mens de rigeste 20 procent af befolkningen har oplevet en stigning på 286.000 kr. i perioden –

begge beløb målt i faste priser. Der er således en meget klar tendens til, at formuen i stigende grad koncentrerer hos personer, der samtidig har de højeste indkomster. Denne udvikling er med til at forstærke tendensen til stigende ulighed i forbrugsmulighederne.

Boligmarkedet og forbrugsmuligheder
Indkomstfremgangen i løbet af de sidste ti år har været markant større for boligejere end blandt beboere i de almene boliger. Mens boligejerne i 1993 havde en disponibel indkomst på 18 procent mere end beboere i den almene sektor, er denne forskel i 2003 steget til 35 procent. Baggrunden for den stigende indkomstforskelle mellem boligejere og beboere i de almene boliger er, at de almene beboere har oplevet mindre fremgang i markedsindkomsten, mindre bidrag for negativ nettokapitalindkomst og intet bidrag fra afkast af ejerbolig sammenlignet med boligejere. Den forholdsvis svage indkomstfremgang for beboerne i de almene boliger har medført, at de almene beboere i stigende grad er koncentreret i lavindkomstgruppen (defineret som de 20 procent fattigste). I de allerseneeste år har der dog været en tendens til, at overrepræsentationen af almene beboere i lavindkomstgruppen har stabiliseret sig på et nogenlunde konstant niveau.

Et af de forhold, der har trukket i retning af stigende ulighed mellem ejere og lejere, er ejendomsværdiskattestoppet, som i 2005 skønnes at have medført et tabt skatteprovenu i størrelsesordenen 5 mia. kr. Det er imidlertid ikke kun mellem ejere og lejere, at uligheden øges som følge af skattestoppet – også blandt boligejerne bidrager skattestoppet til at øge uligheden. De rigeste 10 procent af boligejerne har således i 2005 oplevet en lettelse i ejendomsværdiskatteprocenten

på 0,38 procent enhed, mens den generelle lettelse "kun" har været 0,27 procent enhed.

Formuen er ligeledes markant større blandt boligejere sammenlignet med lejere, herunder specielt beboere i den almene sektor. Samtidig er fremgangen, der er sket i formuerne i de seneste år, først og fremmest tilfaldet boligejeren – både fordi de har oplevet formuefremgang på grund af stigende boligpriser/friværdi, men også fordi mange boligejere har oplevet en betydelig fremgang i den finansielle formue.

Samtidig viser analysen, at formuen er højest blandt pensionister. De forholdsvis store formuer for pensionister gør det muligt for denne gruppe at have et forbrug, der oversiger den løbende indkomst, hvis formuen gradvist nedspares frem til det forventede dødstidspunkt. Ved en jævn og gradvis nedsparring af formuen viser beregninger, at forbrugsmulighederne for pensionisterne øges fra 140.000 kr. til 217.000 kr. i 2003, svarende til en potentiel forbrugsstigning på 6.400 kr. om måneden. Indregningen af formuen i pensionisternes forbrugsmuligheder medfører, at de i gennemsnit kan have et forbrug, som kun godt 20 procent af de erhvervsaktive aldersgrupper kan overgå. Det er med andre ord kun godt 20 procent af de 25-59 årige, der har en disponibel indkomst, der overstiger pensionisternes gennemsnitlige forbrugsmuligheder når formue indregnes. Hvis der udelukkende ses på pensionister, der bor i ejerbolig, er det kun 8 procent af de 25-59 årige der har en disponibel indkomst, der oversiger forbrugsmulighederne for denne pensionistgruppe. Som helhed er pensionister således meget gunstigt stillet rent økonomisk, og det kan derfor diskuteres hvor "nødvendigt", det er at give generel rabat på ejen-

domsværdiskatten for pensionister, ligesom det ikke virker fornuftigt at give ældrecheck til pensionister med en stor boligformue.

Der er meget stor forskel på pensionisternes formuer, hvilket medfører, at indregningen af formuen i forbrugsmulighederne giver væsentlig større økonomiske ulighed mellem pensionisterne end uligheden i den disponible indkomst blandt pensionister. Beregninger af den formue-korrigerede ginikoefficient viser, at uligheden i forbrugsmulighederne blandt pensionisterne er på niveau med den generelle indkomstulighed, der kendetegner nogle af de mest ulige vestlige lande, herunder f.eks. Storbritannien.

Store pensionsindbetalinger på ordninger med løbende udbetaling

I kapitel 3 sættes der fokus på store pensionsindbetalinger på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Det danske skattesystem er indrettet således, at der er en skattemæssig fordel ved at spare op på en pensionsordning med løbende udbetalinger frem for andre typer af opsparring. Dette er hensigtsmæssigt, da dette tilskynder folk til at have en pensionsopsparring og dermed sprede indkomsten ud over hele livet. Der er dog ingen øvre grænse for hvor meget, der kan opsøres på disse skattebegunstigede pensionsordninger. Det betyder, at nogle personer udnytter denne ordning til skattetænkning og indbetaler meget høje beløb alene for at udnytte skattefordelen.

Udover den skattefordel, der ligger i, at afkastet på pensionsordninger bliver lempeligere beskattet, er der også en mulig indkomstskattebesparelse. Dette forekommer, hvis indkomstskattebetalingen ved udbetalingen af pensionen er mindre end skattebesparelsen på indbetalingstids-

punktet. Dette kan forekomme i flere tilfælde. Dels hvis indkomstkatten nedsættes som følge af en politisk beslutning. Dels hvis man på indbetalingstidspunktet ligger i en højere skattegruppe end ved udbetalingen. Dvs. man kan fratække indbetalingen helt op til topskatten, mens udbetalingen beskattes med en sats mindre end topskatten. Endelig er der den mulighed helt at fraflytte Danmark ved udbetalingen, hvorved hele indkomstkatten spares i nogle lande. I kapitlet analyseres det hvor store fordele, der potentielt ligger i at opspare på pensionsordninger.

På baggrund af lovmodeldatasættet analyseres det hvilke personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Overordnet set viser analysen, at personerne med disse store indbetalinger typisk er mænd i midten af 50'erne med en lang videregående uddannelse, bosat i ejerbolig nord for København og som enten er topledere eller lønmodtagere på højeste niveau. Udover pensionsformuen har de en nettoformue over én mio. kr. og har typisk en bruttoindkomst, der er større end én mio. kr. I alt drejer det sig om over 65.000 personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt, og disse personer har en gennemsnitlig indbetaling på 237.000 kr. Dette svarer til over 24 procent af deres bruttoindkomst. Personer, der indbetaler mindre end 100.000 kr., indbetaler typisk 7 procent af deres bruttoindkomst på pensionsordninger med løbende udbetalinger.

Antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. - målt i faste priser - er steget med næsten 65 procent fra 1999 til 2003. Udover, at antallet har været stigende, er også det årlige indbetalte beløb

steget. Blandt personer der indbetale mere end 100.000 kr., blev der således typisk indbetalt 22 procent af bruttoindkomsten på pensionsordninger med løbende udbetalinger i 1999, mens der typisk blev indbetalt over 24 procent i 2003.

Det kan være fornuftigt at indføre en maksimumgrænse for indbetalinger på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Dels fordi det generelt er usundt med et ubegrænset subsidie, dels fordi der er mange tegn på, at ordningen i stigende omfang udnyttes til en subsidiering af almindelig opsparing frem for en pensionsopsparing. Til sammenligning er grænsen for indbetalinger til kapitalpensioner på 42.000 kr.

Fastsættes denne grænse til 100.000 kr., vil der komme et øget skatteprovenu. For det første vil der være et fremrykket provenu fra indkomstskattebetalingen på omkring 5,3 mia. kr. En del af dette fremrykkede provenu vil være permanent, da der ikke i alle tilfælde skal betales topskat af udbetalingen af pensionen, selvom indbetalingen blev fratrukket i topskattegrundlaget på indbetalingstidspunktet.

Udover provenuet fra den fremrykkede indkomstskattebetaling vil der være et øget afkastprovenu. Dette provenu vil være stigende, efterhånden som ordningen gennemføres. Beregninger viser, at dette vil give et permanent årligt provenu på mellem 1,1-1,6 mia. kr., når ordningen er fuldt indfaset. Allerede efter ti år vil det årlige provenu være på mellem 0,7-1,0 mia. kr. Disse provenuskøn ligger sandsynligvis i underkanten, da alt tyder på, at de store pensionsindbetalinger har været stigende siden 2003.

Kapitel 1. Udvikling i indkomster og formuer siden 1995/1996

1. Indledning og sammenfatning

I perioden fra 1995 til 2003 er den disponible indkomst – dvs. indkomsten efter skat – i gennemsnit steget med 1,7 procent om året, når der tages højde for den generelle stigning i forbrugerpriserne i perioden. For de erhvervsaktive aldersgrupper (25-59 år) har indkomstfremgangen medført, at den enkelte i gennemsnit har 22.100 kr. mere til forbrug i 2003 end i 1995. Baggrunden for denne indkomstfremgang er først og fremmest, at produktiviteten – og dermed reallønnen – er steget. Dertil kommer, at beskæftigelsen er steget med omkring 150.000 personer i denne periode, hvilket ligeledes bidrager til højere gennemsnitlige indkomster.

Stigningen i indkomsten har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. F.eks. er gennemsnitsindkomsten for de fattigste 10 procent af de 25-59 årige *faldet* med 0,1 procent i gennemsnit pr. år i perioden, mens gennemsnitsindkomsten for de rigeste 10 procent er steget med 2,7 procent om året. Forskellen mellem rig og fattig er med andre ord blevet større. Den stigende indkomstilighed har blandt andet vist sig ved, at antallet af fattige defineret ud fra EU's fattigdomsgrænse er steget fra 166.000 personer i 1995 til 238.000 personer i 2003, svarende til en stigning på 43 procent på kun otte år. Baggrunden for den stigende indkomstilighed er først og fremmest de stigende boligpriser samt de stigende aktiekurser i perioden.

Da 2003 er det sidste år, hvor der foreligger detaljerede indkomstoplysninger fra er det desværre ikke muligt at lave en

præcis opgørelse over udviklingen i uligheden frem til 2005. Der er imidlertid en række forhold, som med stor sikkerhed har betydet, at uligheden er fortsat med at stige fra 2003 til 2005. Det drejer sig først og fremmest om de fortsat stigende boligpriser og stigningen i aktiekurserne. Dertil kommer, at både ejendomsværdiskattestoppet og lettelserne i indkomstskatten ligeledes trækker i retning af stigende indkomstilighed fra 2003 til 2005. Disse forhold medfører samlet set, at indkomstiligheden fortsætter med at stige med uformindsket styrke i 2004 og 2005.

I løbet af et livsforløb oplever den enkelte normalt store årlige skift i indkomsten, f.eks. i forbindelse med afslutning af en uddannelse, ved ledighed, sygdom, pensionering mv. Denne indkomstmobilitet medfører, at den indkomstmæssige ulighed er mindre, når den måles over en længere årrække. Det fleksible danske arbejdsmarked med lave ansættelses- og afskedigelsesomkostninger bidrager i sig selv til en forholdsvis høj mobilitet på grund af hyppige skift mellem ledighed og beskæftigelse. Omvendt indebærer det høje dagpengeniveau – sammenlignet med andre lande – at der lægges et loft over såvel indkomstmobiliteten som uligheden i samfundet. I forhold til at tilstræbe en optimal ressourceudnyttelse kan der derfor argumenteres for, at en høj indkomstmobilitet er at foretrække. I det lys er det bekymrende, at en analyse i kapitlet viser, at indkomstmobiliteten aktuelt ligger på et forholdsvis lavt niveau sammenlignet med de seneste godt 20 år.

Faldet i indkomstmobiliteten har også berørt de laveste indkomstgrupper, således at det er blevet vanskeligere at forlade lavindkomstgruppen i forhold til tidligere. Konkret viser beregninger, at 25 procent af de, der var i lavindkomstgruppen (de fattigste 20 procent) i år 2002, året efter havde forladt lavindkomstgruppen, mens den tilsvarende andel i starten af 1990'erne var omkring 29 procent. Der er stor forskel på hvor stor chance, den enkelte har for at forlade lavindkomstgruppen. F.eks. viser beregninger, at mænd har 27 procent større chance for at forlade lavindkomstgruppen end kvinder. Tilsvarende har unge større chance for at forlade lavindkomstgruppen end ældre, mens højtuddannede har større chance for at forlade lavindkomstgruppen end ufaglærte. Analysen viser desuden, at indvandrere generelt har mindre chance for at forlade lavindkomstgruppen end danskere.

I takt med, at boligformuerne er øget kraftigt, bliver det i stigende grad relevant også at belyse udviklingen i formuerne, når der skal tegnes et billede af udviklingen i de generelle forbrugsmuligheder. I forhold til den generelle indkomstfremgang på 1,7 procent om året er nettoformuen til sammenligning steget med 4,6 procent om året siden 1996, når der tages højde for den generelle inflation. Det sva-

rer til en fremgang i nettoformuen på ca. 93.000 kr. pr. person over 18 år. Dette gennemsnitstal dækker imidlertid over, at de fattigste 20 procent af befolkningen har oplevet et *fald* i formuen på 23.000 kr. i perioden, mens de rigeste 20 procent af befolkningen har oplevet en stigning på 286.000 kr. i perioden - begge beløb målt i faste priser. Der er således en meget klar tendens til, at formuen i stigende grad koncentrerer hos personer, der samtidig har de højeste indkomster. Denne udvikling er med til at forstærke tendensen til stigende ulighed i forbrugsmulighederne.

2. Udviklingen i den disponible indkomst

I perioden 1995 til 2003 er den disponible indkomst – dvs. indkomsten efter skat – i gennemsnit steget med 1,7 procent om året blandt de erhvervsaktive aldersgrupper, når der korrigeres for den generelle inflation i perioden. Det svarer til, at de 25-59 årige i gennemsnit har fået 22.100 kr. mere til forbrug i løbet af de otte år. I 2003 har denne aldersgruppe således en gennemsnitlig disponibel indkomst på 176.000 kr. Indkomstbegrebet, der anvendes i dette kapitel, er den såkaldt husstandsækvivalerede disponible indkomst, som er et mål for den enkeltes forbrugsmuligheder, når der taget højde for de stordriftsfordele, der er forbundet med at

Table 1. Udvikling i den disponible indkomst fra 1995 til 2003

	Gennemsnitlig årlig realvækst i disponibel indkomst	Stigning i disponibel indkomst	Disponibel indkomst 2003
	Procent	1.000 kr.(2003-priser)	1.000 kr.
25-59 år	1,7	22,1	176,0
Over 66 år	2,0	20,3	140,4
Hele befolkningen	1,7	21,0	162,8

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 2. Udvikling i den disponible indkomst opdelt på indkomstgrupper fra 1995 til 2003, 25-59 år

	Gennemsnitlig årlig realvækst i disponible indkomst	Stigning i disponible indkomst	Disponible indkomst 2003
	Procent	1.000 kr.(2003-priser)	1.000 kr.
10 procent fattigste	-0,1	-0,3	71,2
2. decil	0,8	6,9	112,5
3. decil	1,1	11,2	130,9
4. decil	1,3	14,6	145,6
5. decil	1,5	17,5	159,2
6. decil	1,6	20,3	173,4
7. decil	1,7	23,7	189,5
8. decil	1,8	28,4	209,1
9. decil	2,0	34,7	236,3
10 procent rigeste	2,7	64,4	332,9
Alle 25-59 årige	1,7	22,1	176,0

Anm.: I tabellen er de 25-59 årige inddelt i ti lige store grupper med de 10 procent fattigste i den første gruppen (1. decil) og de 10 procent rigeste i den sidste gruppe (10. decil). Grupperingen baseres på den husstandsækvivalerede disponible indkomst.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

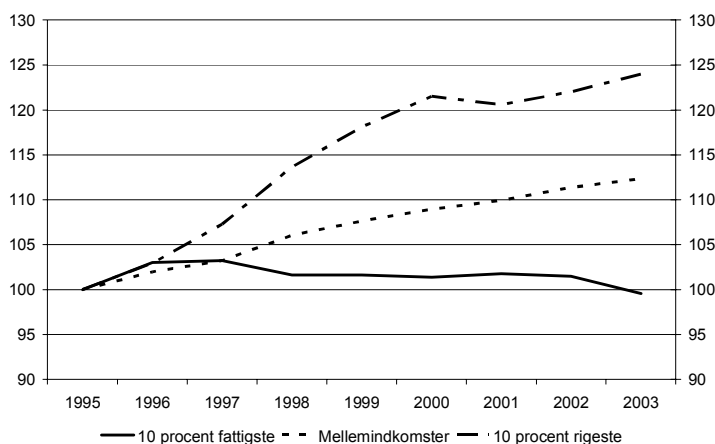
bo flere sammen i en familie, jf. bilag 1 for en nærmere beskrivelse. Det skal samtidig bemærkes, at resultaterne i dette afsnit tidligere er offentliggjort af AErådet i september 2005.

Stigningen i de disponible indkomster har imidlertid ikke været lige stor for alle indkomstgrupper. Som det fremgår af tabel 2, har de fattigste 10 procent af de 25-59 årige oplevet et gennemsnitligt årligt fald i den reale disponible indkomst på 0,1 procent, mens de 10 procent rigeste har oplevet en årlig realvækst på 2,7 procent. Målt i 2003-priser svarer det til, at den fattigste indkomstgruppe i 2003 har 300 kr. mindre til forbrug, end den fattigste gruppe havde i 1995. I den modsatte ende af indkomstfordelingen har de rigeste 10 procent fået 64.400 kr. mere til forbrug, end den tilsvarende gruppe havde i 1995. Det viser tydeligt, at indkomstforskellene er blevet større i perioden.

At den indkomstmæssige ulighed er steget kan alternativt illustreres ved, at de rigeste 10 procent i 1995 havde en disponible indkomst, der var 3,8 gange større end de fattigste 10 procent. I 2003 havde de rigeste 10 procent derimod en disponible indkomst, der var 4,7 gange større end indkomsten for de 10 procent fattigste.

Som nævnt ovenfor er den gennemsnitlige årlige realvækst i den disponible indkomst for de fattigste 10 procent af aldersgruppen 25-59 år på minus 0,1 procent fra 1995 til 2003. Dette gennemsnitlige fald dækker over en lille stigning fra 1995 til 1997, mens de fattigste 10 procent herefter har oplevet svagt faldende eller uændrede forbrugsmuligheder. Til sammenligning har den rigeste indkomstgruppe gennem hele perioden oplevet en fremgang i den disponible indkomst – bortset fra 2001, hvor de rigeste oplevede et fald i den disponible indkomst på

Figur 1. Udvikling i den reale disponible indkomst for forskellige indkomstgrupper, 25-59 år, indeks (1995=100)

Anm.: Se tabel 2.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

grund af de kraftigt faldende aktiekurser afledt af den bristede "IT-boble".

Med henblik på nærmere at belyse, hvad der er baggrunden for, at den fattigste tiendedel af befolkningen har haft en markant dårligere indkomstudvikling siden 1995 end andre indkomstgrupper, er der i tabel 3 foretaget en beregning, der viser hvor meget, de enkelte indkomstkompener bidrager til ændringen i den disponible indkomst i perioden.

Som det fremgår af tabel 3 (de tre kolonner yderst til højre), er der flere forklaringer på de store forskelle i realvæksten i den disponible indkomst mellem indkomstgrupperne.

For det første bidrager markedsindkomsten (løn- og virksomhedsindkomsten) isoleret set til at reducere den disponible indkomst med 7,3 procent enheder for de fattigste 10 procent, mens stigningen i markedsindkomsten for de 10 procent rigeste bidrager til en stigning i den dispo-

nible indkomst på 20,0 procent enheder. Denne forskel illustrerer, at den gunstige udvikling i beskæftigelse og produktivitet fra 1995 til 2003 ikke har givet et "løft" i den laveste ende af indkomstfordelingen.

For det andet viser tabellen, at de 10 procent fattigste har oplevet et lille fald i den disponible indkomst på 0,1 procent enhed, der kan henføres til udviklingen på boligmarkedet, mens det tilsvarende bidrag for de rigeste 10 procent udgør en stigning på 8,6 procent enhed. Denne forskel afspejler først og fremmest, at det kun er en relativ lille andel af lavindkomstgruppen, der bor i ejerbolig, og at denne andel har været faldende i perioden og dermed mere end opvejet stigningen i boligpriserne.

For det tredje viser tabellen, at udviklingen i den positive kapitalindkomst indebærer, at den disponible indkomst er reduceret med 1,6 procent enhed blandt de 10 procent fattigste, mens det tilsva-

Tabel 3. Bidrag til realvækst i disponibel indkomst fra 1995 til 2003, 25-59 år

	Realvækst i indkomstkomponenter			Bidrag til realvækst i disponibel indkomst		
	Fattigste 10 pct.	Mellem indkomst	Rigest 10 pct.	Fattigste 10 pct.	Mellem indkomst	Rigest 10 pct.
	Realvækst i procent			Procent enhed		
Disponibel indkomst	-0,4	12,4	24,0	-0,4	12,4	24,0
- Markedsindkomst	-11,2	10,4	11,5	-7,3	14,6	20,0
- Overførsler	-5,2	-17,7	-31,5	-4,3	-4,5	-1,6
- Afkast af ejerbolig	-1,4	47,5	104,5	-0,1	3,1	8,6
- Positiv kapitalindkomst	-38,5	5,6	61,8	-1,6	0,1	6,8
- Negativ kapitalindkomst	-43,6	-13,2	-9,6	10,5	2,3	1,4
- Skatter	-6,8	5,8	13,5	2,4	-3,3	-11,2

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

rende bidrag for de 10 procent rigeste er 6,8 procent enheder. Denne forskel afspejler, at afkastet af aktier, obligationer mv. i høj grad er koncentreret hos de højeste indkomstgrupper.

For det fjerde viser tabellen, at udviklingen i overførselsindkomsterne trækker den disponible indkomst ned i lavindkomstgruppen. De bagvedliggende tal viser, at det i særlig grad er indkomstoverførsler til førtidspension samt kontanthjælp og dagpenge, der under ét er reduceret i lavindkomstgruppen. En forklaring herpå kan være, at der i dag er flere studerende og selvstændige indvandrere blandt de 10 procent fattigste, og stigningen i disse grupper "skubber" førtidspensionister, kontanthjælpsmodtagere og ledige højere op i indkomstfordelingen.

At der er sket en stor stigning i andelen af studerende og indvandrere i den laveste indkomstgrupper fremgår netop af tabel 4. For eksempel viser tabellen, at studerende i 1995 udgjorde 14,1 procent af den lavere indkomstgruppe, mens denne andel er steget til 21,2 procent i 2003. Tilsvarende viser tabellen, at indvandrere fra mindre udviklede lande i 2003 udgør 18,3 procent af de fattigste 10 procent, mens den tilsvarende andel i 1995 var 12,3 procent.

Disse forskydninger i sammensætningen af lavindkomstgruppen viser, at det langt fra er de samme personer, der befinder sig i den laveste tiendedel i hele perioden. F.eks. er der mange studerende med forholdsvis lave indkomster, der –

Tabel 4. Andel studerende og indvandrere blandt de 10 procent fattigste

	95	96	97	98	99	00	01	02	03
	Procent								
Andel studerende	14,1	14,5	16,3	18,5	18,9	20,6	20,3	20,9	21,2
Andel indvandrere fra mindre udv. lande	12,3	13,3	14,3	15,1	15,7	16,2	17,2	17,3	18,3

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

når de får job efter studierne – rykker op i en højere indkomstgruppe.

Stigningen i andelen af studerende blandt de fattigste 10 procent afspejler i stor udstrækning en generel tendens til, at en stigende andel af de unge er under uddannelse. Selvom et stigende antal studerende på kort sigt kan bidrage til større ulighed på grund af lav indkomst i studieførløbet, er et højere uddannelsesniveau forudsætningen for, at der ikke fremover vil være en overhængende risiko for stigende indkomstmæssig ulighed på grund af tendensen til faldende efterspørgsel efter lavtuddannet arbejdskraft.

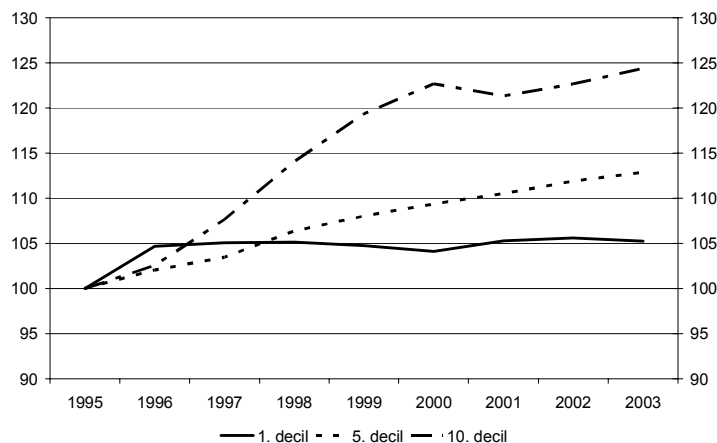
En af de bagvedliggende forklaringer på den svage indkomstudvikling for de fattigste 10 procent af de 25-59-årige kunne således tænkes at være det stigende antal studerende. For et mindske indflydelsen fra udviklingen i uddannelsesfrekvenserne er i figur 2 vist indkomstudviklingen for forskellige indkomstgrupper, når der kun medtages personer i aldersgruppen 35-59 år.

Som det fremgår, tegner der sig i grove træk nogenlunde samme billede som for de 25-59 årige, idet de fattigste 10 procent af de 35-59 årige – særligt efter 1996 – har haft en markant svagere indkomstudvikling end den mellemste og den højeste indkomstgruppe (de rigeste 10 procent). Selvom indkomstforskellene ikke er helt så store for de 35-59 årige som for de 25-59 årige, viser figur 2, at den svage indkomstudvikling for de fattigste 10 procent langt fra kan forklares med et stigende antal studerende i perioden.

Udvikling i ginikoefficienten

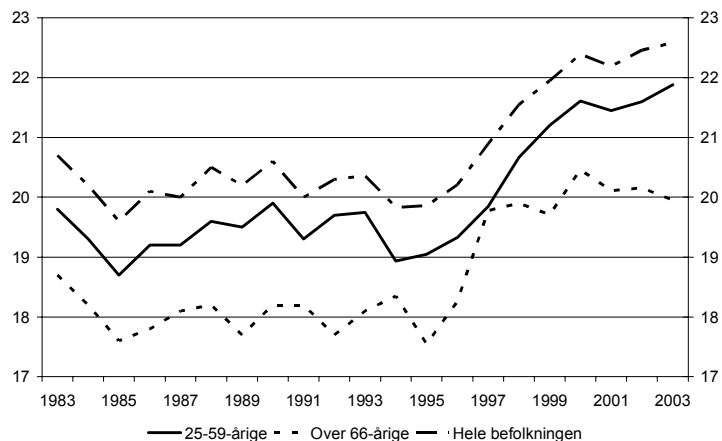
Udviklingen i indkomstfordelingen kan beregningsmæssigt sammenfattes i ét overordnet ulighedsmål. I forbindelse med fordelingsanalyser benyttes ginikoefficienten typisk som mål for den indkomstmæssige ulighed. Ginikoefficienten er et indeks mellem 0 og 100, hvor 0 svarer til, at alle personer har samme indkomstniveau, mens en ginikoefficient på 100 svarer til, at hele indkomstmassen er koncentreret hos en enkelt person. En stigning i ginikoefficienten er således et

Figur 2. Udvikling i den reale disponible indkomst for forskellige indkomstgrupper, 35-59 år, indeks (1995=100)

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 3. Udviklingen i uligheden i de disponible indkomster, 1983-2003, indeks

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen samt Fordeling og incitamentter 2004, Finansministeriet.

udtryk for, at indkomstfordelingen er blevet mere ulige.

Som det fremgår af figur 3, har den indkomstmæssige ulighed været stigende siden 1995 – både for de 25-59 årige og for befolkningens som helhed. Dette er et "brud" med de foregående ti års udvikling, hvor uligheden i store træk har været konstant. Fra 2000 til 2001 ses imidlertid et lille fald i ulighedsindekset. Det-

te fald kan henføres til bidraget fra faldende aktieindkomster.

I perioden fra 1995 til 2003 er ginikoefficienten samlet set steget med 2,8 procent enheder, jf. tabel 5. Af denne stigning kan over halvdelen forklares med udviklingen på boligmarkedet - primært på grund af de stigende boligpriser. Derudover har udviklingen i den positive kapitalindkomst (renteindtægter, aktieindkomst mv.) bidraget til en betydelig

	Bidrag til ulighedsindeks		Ændring
	1995	2003	
	Procent enhed		Procent enhed
Markedsindkomst mv.	43,1	42,7	-0,4
Overførsler	-6,2	-5,5	0,7
Afkast af ejerbolig	1,8	3,6	1,8
Positiv kapitalindkomst	2,0	2,9	0,9
Negativ kapitalindkomst	-2,6	-2,5	0,1
Direkte skatter	-19,0	-19,2	-0,2
I alt	19,1	21,9	2,8

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

stigning i uligheden. Bidraget til den stigende ulighed fra boligmarkedet og fra kapitalindkomsten skyldes for det første, at disse indkomster er mere ulige fordelt i 2003 sammenlignet med 1995. For det andet udgør disse indkomster en større andel af den disponible indkomst i 2003 sammenholdt med 1995. Disse indkomster er med andre ord steget mere end den "normale" indkomst.

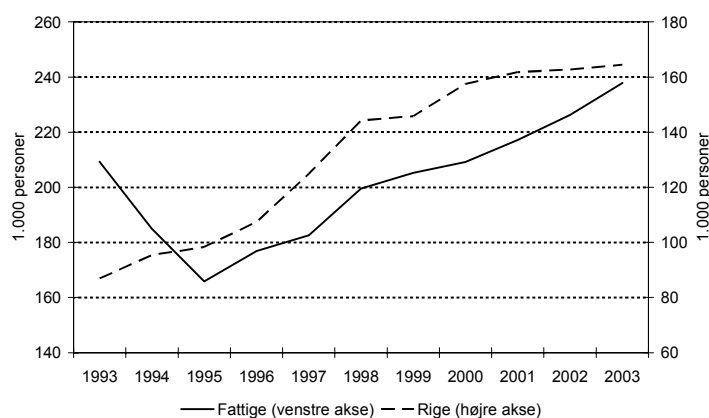
Bidraget til en stigende ulighed fra aktieindkomst mv. (positiv kapitalindkomst) over perioden 1995 til 2003 på 0,9 procent enheder dækker over et positiv bidrag på 1,9 procent enhed fra 1995 til 2000 og et negativt bidrag på 1,0 procent enhed fra 2000 til 2003. Denne udvikling afspejler fortrinsvis udsvingene i aktiekurserne. Såfremt ulighedsindekset "renses" for udviklingen i den positive kapitalindkomst, vil stigningen i uligheden således blive større fra 2000 til 2003, mens ulighedsstigningen fra 1995 til 2000 vil blive mindre.

Stigning i antal fattige

En anden måde at illustrere udviklingen i indkomstfordelingen på er ved se på udviklingen i antallet af fattige. I Danmark er der imidlertid ikke fastsat nogen officiel fattigdomsgrænse, så derfor benyttes EU's fattigdomsgrænse på 50 procent af medianindkomsten til at afgrænse gruppen. Personer, der har en indkomst, der er mindre end det halve af den "typiske" indkomst, betegnes således som fattige. Opgjort på denne måde viser figur 4, at der er 238.000 fattige personer i Danmark i 2003, mens der i 1995 var 166.000 fattige. I løbet af denne otte-årige periode er antallet af fattige dermed steget med 72.000 personer svarende til en stigning på 43 procent.

Hvis man på tilsvarende vis afgrænser de rige som personer, der har en disponibel indkomst, der er mere end dobbelt så høj som medianindkomsten viser figur 4, at der i samme periode er sket en stigning i antallet af rige fra 98.000 personer i 1995 til 164.000 personer i 2003, sva-

Figur 4. Udvikling i antal "fattige" og antal "rige" i perioden 1993-2003

Anm.: "Fattige" er personer der har en disponibel indkomst, der er mindre end 50 procent af medianindkomsten, mens "rige" personer har en disponibel indkomst, der er mindst dobbelt så høj som medianindkomsten.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

rende til en stigning på 66.000 personer. I løbet af de seneste otte år er der således både blevet flere fattige og rige i Danmark, hvilket illustrerer, at uligheden er blevet større i perioden.

Det skal understeges, at der er anvendt en *relativ* fattigdomsdefinition, som ikke i sig selv siger noget om den absolutte levestandarden for dem, der tilhører gruppen af fattige.

3. Udvikling i indkomstfordelingen 2003-2005

Analysen i afsnit 2 rækker kun frem til 2003, idet det er det seneste år, der foreligger lovmodelldata for. Siden 2003 er der imidlertid en række forhold, der har trukket i retning af fortsat stigende ulighed. Det drejer sig først og fremmest om de fortsat kraftigt stigende boligpriser samt de stigende aktiekurser. Dertil kommer, at regeringens skattelettelser fra 2004 og ejendomsværdiskattestoppet ligeledes har bidraget til større ulighed i de seneste år. I dette afsnit belyses i hvilket omfang, hver af disse forhold isoleret set

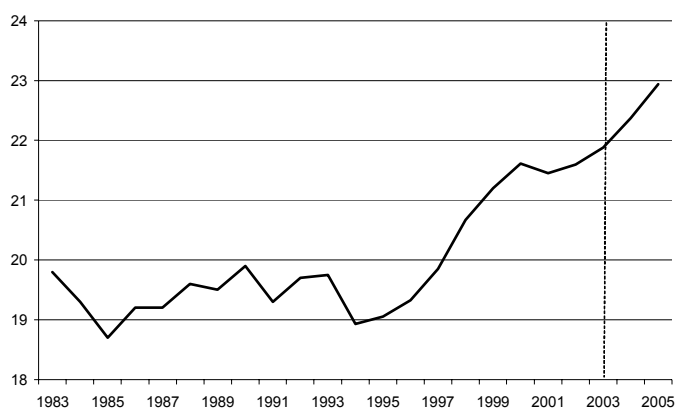
har bidraget til at øge uligheden yderligere.

Beregningerne viser, at disse forhold samlet set øger uligheden – målt ved Ginkoefficienten – fra 21,9 procent i 2003 til 22,9 procent i 2005 – dvs. en stigning på godt 1,0 procent enhed. Som det fremgår af figur 5, indebærer det, at tendensen til stigende ulighed siden midten af 90'erne er fortsat med uformindsket styrke i årene 2004 og 2005.

Som nævnt medtager beregningen kun effekten af skattestoppet, regeringens skattelettelser samt udviklingen i boligpriserne og aktiekurserne. I tabel 6 er vist hvor meget, hver af disse forhold skønnes at bidrage til stigningen i uligheden i 2004 og 2005.

Af den samlede stigning i uligheden fra 2003 til 2005 kan de stigende boligpriser sammen med ejendomsværdiskattestoppet forklare 39 procent enhed, mens de kraftigt stigende aktiekurser – særligt i Danmark – isoleret set står for 36 procent

Figur 5. Forventet udvikling i indkomstuligheden fra 2003 til 2005 for 25-59 årige

Anm.: Beregningen af uligheden i 2004 og 2005 medtager kun effekten fra stigende boligpriser og aktiekurser samt effekten af lavere indkomstskatter og ejendomsværdiskattestoppet.
Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 6. Bidrag til stigning i uligheden 2004-2005				
	2004	2005	2003-2005	Andel af stigning i ulighed
		Procentenhed		Procent
Grundforløb	0,01	0,09	0,10	10
Stigende boligpriser og skatkestop	0,12	0,28	0,41	39
Lettelse i indkomstkatten	0,19	-0,02	0,17	16
Stigende aktiekurser	0,16	0,22	0,38	36
I alt	0,48	0,57	1,05	100
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen				

af stigningen i uligheden. Lettelserne i indkomstkatten i form af beskæftigelsesfradrag, højere grænse for mellemskat samt suspensionen af den særlige pensionsopsparing kan forklare 16 procent af stigningen i uligheden. Baggrunden for denne stigning er først og fremmest, at skattelettelserne er målrettet personer i beskæftigelse, mens modtagere af overførselsindkomster stort set ikke har fået lettet skatten.

Det skal understreges, at beregningerne ovenfor kun indregner fordelingseffekten af ændringer i boligpriser, aktiekurser, indkomstskattelettelser samt ejendoms-værdiskatkestoppet. Derudover kan en række øvrige forhold ligeledes påvirke indkomstfordelingen, herunder specielt konjunkturudviklingen. Først når der foreligger data i lovmodellen for årene frem til 2005, vil det være muligt at lave en sikker opgørelse over den seneste udvikling i indkomstfordelingen. Med de forholdsvis kraftige bidrag til større ulighed, der er belyst ovenfor, vurderes det imidlertid, at den "endelige" opgørelse over uligheden i 2004 og 2005 med meget stor sikkerhed også vil vise, at indkomstuligheden er tiltaget i de seneste år. Se i øvrigt boks 1 for en nærmere beskrivelse af beregningsmetoden.

4. Indkomstmobilitet

Som omtalt ovenfor er det ikke de samme personer, der befinder sig i de enkelte indkomstgrupper år efter år. I dette afsnit ses der nærmere på indkomstmobiliteten – dvs. bevægelserne mellem de forskellige indkomstgrupper. For at illustrere de bevægelser, der løbende sker mellem indkomstgrupperne, er der i figur 6 taget udgangspunkt i lav-, mellem- og højindkomstgruppen i 2002 og vist hvor i indkomstfordelingen, de "befinder sig" i 2003.

Som det fremgår, tilhører hovedparten af lavindkomstgruppen fortsat lavindkomstgruppen året efter, men der er også en del, der har forladt lavindkomstgruppen – nemlig omkring 25 procent. Hovedparten af de, der forlader lavindkomstgruppen, befinder sig dog fortsat i den lave ende af indkomstfordelingen, og det er kun 1 procent, der rykker helt op i højindkomstgruppen. Et tilsvarende mobilitetsmønster ses for højindkomstgruppen (men med modsat fortegn), idet hovedparten af højindkomstgruppen fra 2002 ligeledes tilhører højindkomstgruppen i 2003, mens kun godt én procent er rykket ned i lavindkomstgruppen.

Indkomstmobiliteten er medvirkende til, at de indkomstforskelle, der kan kon-

Boks 1. Beregningsmetode for fremskrivningen

Fremskrivningen af uligheden for 2004 og 2005 medtager som nævnt kun betydningen af stigende boligpriser og aktiekurser samt fordelingseffekterne af lettelserne i indkomstskatten og ejendomsværdiskattestoppet. Beregningerne er lavet ved i første omgang at udarbejde et grundforløb, hvor alle markeds- og kapitalindkomster fremskrives med SKATs seneste vurderinger af stigningen i skattegrundlaget for arbejdsmarkedsbidraget (3,1 procent i 2004 og 3,6 procent i 2005), mens overførselsindkomster fremskrives med satsreguleringsprocenten (2,9 procent i 2004 og 2,0 procent i 2005). Boligpriser og aktiekurser er i grundforløbet antaget at følge udviklingen i markedsindkomsterne. Indkomstskatterne beregnes på baggrund af skattesystemet i 2003 med regulering af grænser i overensstemmelse med udviklingen i reguleringsprocenten. Hovedforklaringen på, at uligheden stiger i grundforløbet, er, at satsreguleringen (specielt i 2005) er lavere end stigningen i de øvrige indkomster, hvilket alt andet lige bidrager til større ulighed.

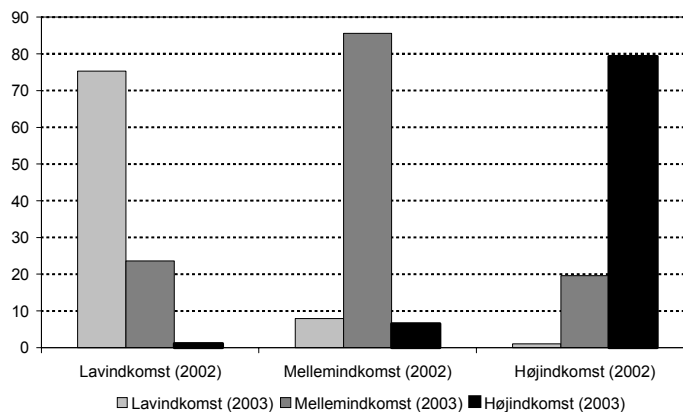
Med udgangspunkt i dette grundforløb indlægges den faktiske udvikling i boligpriserne ved at fremskrive den offentlige vurdering fra 2003, der foreligger i registrene med Realkreditrådets statistik over udviklingen i kontantprisen opdelt på kommune og boligtype (enfamiliehuse, ejerlejligheder og fritidshuse).

Herefter indlægges ejendomsværdiskatteløftet ved at antage, at ejendomsværdiskatten fastholdes i kr. på niveauet fra 2003. Det er således kun skattestoppets ulighedsbidrag fra 2003 til 2005, der indregnes, mens den stigning i ulighed, som ejendomsværdiskattestoppet har medført fra 2001 til 2003, ikke indgår. Da stigningen i boligpriserne til en vis grad skyldes loftet over ejendomsværdiskatten, er det vanskeligt at adskille ulighedsbidraget fra skattestop og stigende boligpriser. Samlet set kan stigningen i boligpriserne og ejendomsværdiskattestoppet forklare knap 40 procent af ulighedsstigningen fra 2003 til 2005.

Derefter indlægges ændringerne i indkomstbeskatningen fra 2004 i form af beskæftigelsesfradrag, højere mellemskattegrænse samt suspension af den særlige pensionsopsparing. Ulighedseffekten fra indkomstskattelettelserne beregnes som forskellen i ginikoefficienten mellem forløbet med og uden skattelettelser (det foregående forløb).

Til sidst indlægges den faktiske udvikling i aktiekurserne, hvor aktieindkomsten fra danske aktier er antaget at følge udviklingen i OMXC20-indekset (det tidligere KFX-indeks) mens aktieindkomsten fra udenlandske aktier er antaget at følge udviklingen i FTSE (London). Beskatningen af aktieindkomst er ligeledes antaget at følge udviklingen i disse aktiekursindeks.

Figur 6. De tre indkomstgruppers placering i indkomstfordelingen året efter, 25-59 årige

Anm.: Figuren viser i hvilken indkomstgruppe henholdsvis lav- mellem- og højindkomstgruppen fra 2002 befinder sig i 2003.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

stateres i et enkelt år, bliver mindre, når man ser på indkomstforskellene i et længere tidsperspektiv. Denne sammenhæng mellem indkomstulighed og analyseperiodens længde er vist i tabel 7.

Målt ud fra ginikoefficienten viser tabellen, at uligheden i indkomstfordelingen reduceres fra 20,5 til 16,5 ved at gå fra en ét-årig analyseperiode (2003) til en 11-årig analyseperiode (1993-2003). Hovedforklaringen på, at de disponible indkomster er mere lige fordelt, når perioden 1993 til 2003 ses under ét, er, at de

private indkomster – dvs. løn, virksomhedsindkomst mv. – er mere lige fordelt, når en længere tidsperiode analyseres. Det skyldes grundlæggende de indkomstskift, der naturligt sker i forbindelse med ledighed, uddannelse, jobskift, forfremmelser mv.

Som en naturlig konsekvens af, at de private indkomster er mere lige fordelt, når indkomstuligheden måles over en længere analyseperiode, er skatterne ikke helt så omfordelende, når analyseperioden er længere end et år. Selv med en 11-

Tabel 7. Bidrag til indkomstulighed ved forskellige tidshorisonter målt ved ginikoefficienten

	1 år	2 år	5 år	11 år
	Procent enhed			
Private indkomster	39,9	39,3	38,0	36,5
Overførsler	-5,4	-5,3	-5,1	-5,4
Kapitalindkomst	4,6	4,3	3,9	2,1
Skat	18,7	18,5	18,0	16,6
Disponibel indkomst	20,5	19,9	18,8	16,5

Anm.: Kun personer, der har haft bopæl i Danmark i hele perioden 1993-2003 og er mellem 35 og 59 år i 2003, er medtaget.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Boks 2. Måling af indkomstmobilitet

Det gini-baserede mobilitetsmål udnytter det forhold, at ginikoefficienten – dvs. indkomstuligheden – reduceres ved at måle uligheden over en længere periode end ét år som vist i tabel 7 ovenfor. Konkret beregnes mobilitetsmålet som én minus ginikoefficienten for indkomsterne i en to-års perioden set i forhold til et indkomstvægtet gennemsnit af ginikoefficienten for hver af de to år. Dvs.:

$$I_A = 1 - \frac{G}{\frac{\mu_1}{\mu} G_1 + \frac{\mu_2}{\mu} G_2}$$

Hvor G angiver ginikoefficienten over en to-årig analyseperiode, mens G_1 og G_2 angiver gini-koefficienten i de to år hver for sig. Variablen μ angiver den gennemsnitlige disponible indkomst i de to år under ét, mens μ_1 og μ_2 angiver den gennemsnitlige disponible indkomst i hvert af de to år. Mobilitetsmålet er lig med 0, hvis der slet ingen indkomstmobilitet er, mens det er 1, hvis indkomstmobiliteten er "total" svarende til, at alle har samme indkomst set over en to-års periode.

For at kunne dekomponere mobilitetsindekset i bidrag fra de forskellige indkomstkomponenter kan det være hensigtsmæssigt at benytte følgende lidt modificerede definition, hvor der er ganget igennem med nævneren i brøken ovenfor.

$$I_B = \frac{\mu_1}{\mu} G_1 + \frac{\mu_2}{\mu} G_2 - G$$

Fordelen ved denne omskrivning er, at det derved er muligt at benytte samme metode til dekomponeringen, som blev anvendt til at beskrive hvilke faktorer, der har bidraget til den stigende indkomstulighed.

årige analyseperiode sker der imidlertid fortsat en betydelig omfordeling via skattesystemet.

I rapporten *Fordeling og Levevilkår 2005* foretog AErådet analyser af fordelingen af livsindkomster – dvs. indkomsten over hele livsforløbet, svarende til en analyseperiode på 73 år (18-90 år). Disse analyser viste, at indkomstforskellene reduceres yderligere hvis analyseperioden øges til at dække hele livsforløbet.

Mens der blandt fagøkonomer er nogenlunde enighed om, at ginikoefficien-

ten er et hensigtsmæssigt mål for indkomstulighed, er der ikke samme grad af konsensus vedrørende måling af indkomstmobiliteten, idet der findes en lang række forskellige typer af mobilitetsmål. Hvis man har fokus på den indkomstulighed, som indkomstmobiliteten medfører, er der dog gode argumenter for at anvende et gini-baseret mobilitetsmål. Det gini-baserede mobilitetsmål udnytter det forhold, at ginikoefficienten – dvs. indkomstuligheden – reduceres ved at måle uligheden over en længere periode end ét år som vist i tabellen ovenfor. Mobilitetsmålet er lig med 0, hvis der slet ingen

indkomstmobilitet er, mens det er 1, hvis indkomstmobiliteten er "total" svarende til, at alle har samme indkomst set over en to-års periode. I boks 2 er der redegjort nærmere for mobilitetsmålet.

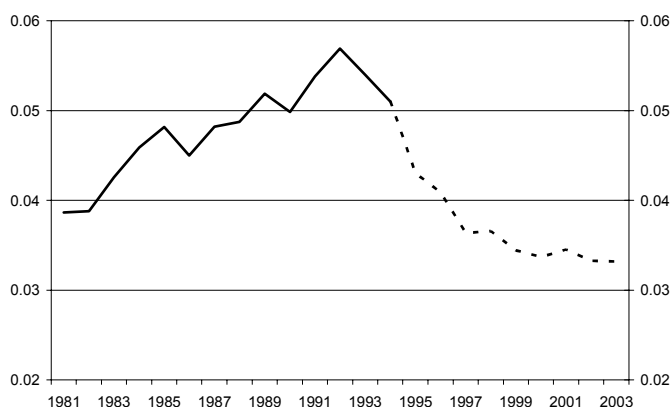
I figur 7 er udviklingen i dette mobilitetsmål vist for personer i aldersgruppen 25-59 år i løbet af de seneste godt 20 år. Som det fremgår, har der i perioden fra 1981 til starten af 1990'erne været en stigende tendens i indkomstmobiliteten, mens indkomstmobiliteten fra starten til slutningen af 1990'erne har været kraftigt faldende. I årene fra slutningen af 1990'erne til 2003 har indkomstmobiliteten ligget på et nogenlunde konstant niveau.

Som nævnt i boks 2 er det ved en lidt anden beregning af mobilitetsindekset muligt at beregne hvor meget, de enkelte indkomstkompener bidrager til indkomstmobiliteten i de enkelte år og dermed hvilke indkomster, der har medført det konstaterede fald i indkomstmobiliteten i løbet af 1990'erne. Det er desværre ikke umiddelbart muligt at lave

den tilsvarende beregning for perioden før 1993. Som det fremgår af tabel 8, er det – ikke overraskende – ændringer i markedsindkomsten, der står for langt hovedparten af indkomstmobiliteten i 2003, men ændringer i positiv og negativ nettokapitalindkomst bidrager ligeledes til det beregnede mobilitetsniveau. Derimod medvirker skatterne isoleret set til at reducere mobiliteten i den disponible indkomst, fordi skatterne naturligt medvirker til at reducere udsvingene i den enkeltes disponible indkomst.

For så vidt angår ændringerne i de enkelte indkomstkompenerers bidrag til mobilitetsændringen, viser tabel 8, at markedsindkomsterne står for langt den største del af faldet i indkomstmobiliteten. Samtidig viser de bagvedliggende beregninger, at stort set hele faldet sker i perioden fra 1994 til 1997. Det er nærliggende at formode, at vendingen i konjunkturerne omkring 1993/1994 har haft en vis indflydelse på denne udvikling. For nærmere at belyses konjunkturerens indflydelse på indkomstmobiliteten er bi-

Figur 7. Udviklingen i indkomstmobiliteten, 25-59 årige, indeks

Anm: Mobilitetsindekset i et givet år angiver indkomstmobiliteten fra det foregående til det pågældende år – dvs. for 2003 er det indkomstmobiliteten mellem 2002 og 2003, der er anført i figuren. Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen (1994-2003) og IDA (1981-1994)

Tabel 8. Bidrag til mobilitetsindeks i 1994 og 2003				
	1994	2003	Ændring 94-03	Procentvis bidrag til ændring
	Procent enhed			Procent
Markedsindkomst	1,41	1,07	-0,34	129
- med dagpenge	1,00	0,64	-0,36	135
- uden dagpenge	0,41	0,43	0,02	-6
Overførselsindkomst	0,02	0,00	-0,01	4
Negativ nettokapitalindk	0,19	0,08	-0,11	43
Positiv nettokapitalindk	0,02	0,06	0,04	-16
Afkast af ejerbolig	-0,03	-0,01	0,01	-5
Skat	-0,63	-0,49	0,15	-55
Mobilitetsindeks.	0,98	0,71	-0,27	100

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

draget til mobilitetsindekset fra markedsindkomsten opdelt i to bidrag – hvor det ene bidrag måler mobilitetsbidraget fra markedsindkomsten for personer, der *er* berørt af ledighed i mindst ét af de to år, der danner grundlag for mobilitetsberegningen. Det andet mobilitetsbidrag vedrører markedsindkomst for personer, der *ikke* er berørt af ledighed i de to år. Som det fremgår af tabel 8, kan hele faldet i mobilitetsbidraget fra markedsindkomsten henføres til personer, der har været berørt af ledighed, og understøtter dermed hypotesen om, at konjunkturerne spiller en vis rolle for faldet i indkomstmobiliteten.

Udover markedsindkomsten bidrager udviklingen i den negative nettokapitalindkomst ligeledes til at reducere indkomstmobiliteten. Bidraget herfra skyldes formentlig det faldende renteniveau i perioden, der har betydet, at den negative nettokapitalindkomst udgør en mindre andel af den disponible indkomst i 2003, end tilfældet var i 1994, hvorved ændringer i negativ nettokapitalindkomst får mindre betydning for indkomstmobiliteten.

5. Indkomstmobilitet for lav- og højindkomstgruppen

Det ginibaserede mobilitetsmål, der er vist ovenfor, måler den generelle indkomstmobilitet blandt de 25-59-årige, men siger ikke noget om graden af indkomstmobilitet for de forskellige indkomstgrupper. En høj indkomstmobilitet generelt kan f.eks. være resultatet af en høj indkomstmobilitet mellem høj- og mellemindkomstgruppen, men en forholdsvis lav indkomstmobilitet for lavindkomstgruppen. I dette afsnit ses nærmere på indkomstmobiliteten i de forskellige indkomstgrupper, herunder specielt lavindkomstgruppen. En simple måde at måle indkomstmobiliteten på for lavindkomstgruppen er ved at undersøge hvor stor en andel, der i løbet af et år har forladt lavindkomstgruppen. Af figur 8 fremgår det, at i de seneste år har denne andel ligget på omkring 25 procent, mens omkring 75 procent er forblevet i lavindkomstgruppen. Samtidig viser figuren, at mobiliteten for lavindkomstgruppen aktuelt ligger på et forholdsvis lavt niveau sammenlignet med mobiliteten i de foregående ca. 20 år. I perioden 1983 til 1994 har det således været omkring 29 procent,

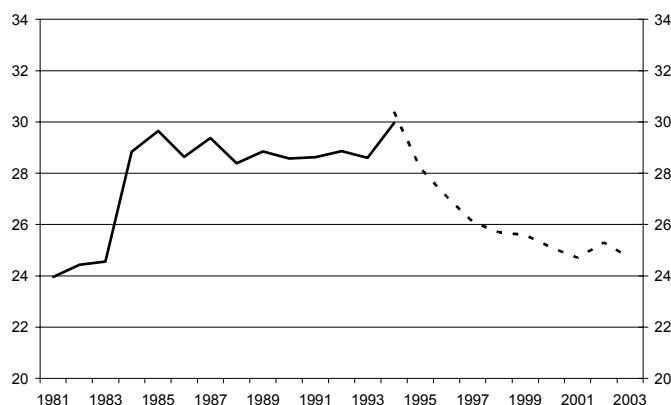
der hvert år har forladt lavindkomstgruppen.

Det har indenfor rammerne af denne analyse ikke været muligt at give en præcis forklaring på baggrunden for dette forholdsvis markante fald i indkomstmobiliteten for lavindkomstgruppen, men der er nok ikke nogen tvivl om, at det kraftige fald i ledigheden spiller ind. På den ene side kan der argumenteres for, at med et lavt ledighedsniveau vil de personer, der er tilbage i ledighedskøen, være personer, som generelt har vanskeligt ved at finde job f.eks. pga. andre problemer end ledighed. Dette kan til en vis grad forklare faldet i indkomstmobiliteten for lavindkomstgruppen. På den anden side vil et lavt ledighedsniveau og et presset arbejdsmarkedet alt andet lige øge sandsynligheden for at de ledige med et lavt kompetenceniveau igen får en chance på arbejdsmarkedet. Det er således ikke umiddelbart entydigt hvilken rolle, konjunkturerne spiller for indkomstmobiliteten.

Måles indkomstmobiliteten alternativt som den gennemsnitlige ændring i decilplaceringen i løbet af ét år for lavindkomstgruppen, viser boks 3, at udviklingen i mobiliteten i store træk svarer til ovenstående udviklingsforløb.

For at belyse hvilke individuelle faktorer, der har betydning for sandsynligheden for at forlade lav- og højindkomstgruppen, er der foretaget en statistisk analyse, der undersøger dette nærmere. Som nævnt tidligere er det et såkaldt husstandsækvivaleret indkomstbegreb, der er anvendt i dette kapitel, idet denne indkomstdefinition vurderes at være hensigtsmæssig, når den enkeltes forbrugsmuligheder ønskes belyst. I forhold til at belyse hvilke forhold, der har betydning for den enkeltes indkomstmobilitet, indebærer det husstandsækvivalerede indkomstbegreb imidlertid, at analysen bliver lidt "mudret", da mobiliteten da afhænger af antal børn og voksne i familien – og ikke mindst ændringer i disse. I af-

Figur 8. Andel af lavindkomstgruppen der forlader lavindkomstgruppen i løbet af et år, procent

Anm.: Frem til 1994 er beregningerne foretaget på baggrund af den disponible indkomst i IDA, mens lovmodellen er benyttet fra 1994 til 2003. Som det fremgår af figuren er der imidlertid kun tale om et forholdsvis lille databrud.

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (1981-1994) og lovmodellen (1994-2003)

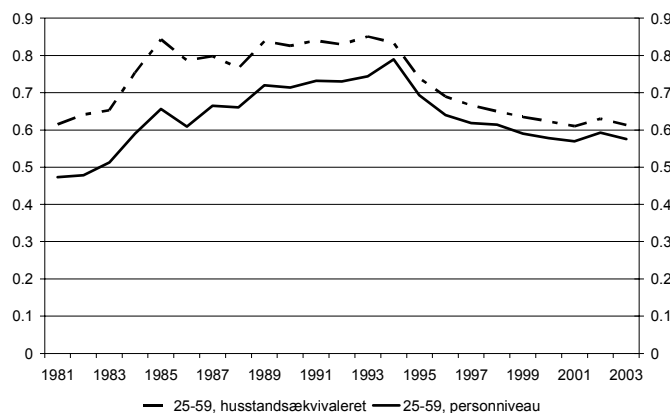
snittet nedenfor er det derfor valgt at belyse hvilke forhold, der har betydning for sandsynligheden for at forlade lavindkomstgruppen, når det er de individuelle indkomster, der undersøges. I bilag 2 er de tilsvarende resultater vist, når det er den husstandsækvivalerede indkomst, der benyttes.

Den statistiske analyse illustrerer hvor stor betydning, køn, alder, uddannelse mv. hver især har for chancen for at forlade lavindkomstgruppen. Konkret er analysen lavet ved at definere en standardperson, som er en enlig dansk mandlig lønmodtager i 40-44 års alderen uden uddannelse og børn. Resultaterne i tabellerne 9 til 11 nedenfor skal fortolkes i for-

Boks 3. Alternativt mål for indkomstmobilitet i lavindkomstgruppen

Ved at opgøre indkomstmobiliteten for lavindkomstgruppen ud fra andelen, der forlader lavindkomstgruppen i løbet af et år – som gjort ovenfor – skelnes der ikke mellem personer, der forlader lavindkomstgruppen som følge af et stort eller lille indkomstløft. Samtidig vil indkomstskift indenfor lavindkomstgruppen heller ikke blive opfanget af "mobilitetsmålet". Som et alternativt mobilitetsmål er i figur a vist hvor mange deciler, personer i lavindkomstgruppen i gennemsnit rykker op i indkomstfordelingen i løbet af et år. Med dette mobilitetsmål vil en person, der rykker fra lav- til højindkomstgruppen, bidrage mere til mobiliteten end personer, der rykker fra lavindkomstgruppen til den lave ende af mellemindkomstgruppen.

Figur a. Indkomstmobilitet for lavindkomstgruppen, 25-59 år

Anm.: Mobiliteten er beregnet som det gennemsnitlige antal deciler som lavindkomstgruppen "rykker op" i indkomstfordelingen i løbet af et år.

Kilde: AERådet på baggrund af IDA(1981-1994) og lovmodellen(1994-2003)

Som det fremgår af figuren, viser dette indkomstmål stort set samme udvikling i indkomstmobiliteten som udviklingen i andelen, der forlader lavindkomstgruppen i løbet af et år. Figuren viser blandt andet, at personer, der i 2002 befandt sig i lavindkomstgruppen, i gennemsnit er rykket 0,6 deciler op i indkomstfordelingen i løbet af et år. I 1993 var det tilsvarende tal knap 0,8 deciler.

hold til denne standardperson. F.eks. viser tabel 9, at i forhold til 40-44 årige (som er standardpersonens karakteristika) har ældre personer mindre sandsynlighed for at forlade lavindkomstgruppen, mens yngre personer har større sandsynlighed for at forlade lavindkomstgruppen. Chansen for at forlade lavindkomstgruppen reduceres således med alderen. Det skyldes blandt andet, at unge typisk oplever forholdsvis store indkomstkift blandt andet i forbindelse med afslutning af uddannelse. Tilsvarende ses, at unge har væsentligt større risiko for at forlade højindkomstgruppen, end tilfældet er blandt ældre.

Målt på den individuelle disponible indkomst har kvinder 27 procent lavere sandsynlighed for at forlade lavindkomstgruppen end mænd. Kvinder har ligeledes markant større sandsynlighed for at forlade højindkomstgruppen sammenholdt med mænd. En forklaring på den meget høje merrisiko for kvinder (på 74 procent i forhold til mænd) i højindkomstgruppen kan være, at kvinder er mere tilbøjelige

til at stå af "karriereræset" end tilfældet er blandt mænd. Dertil kommer, at mange kvinder i forbindelse med barsel oplever et stort midlertidigt fald i den disponible indkomst.

Målt i forhold til danskere har indvandrere omkring 20 procents mindre chance for at forlade lavindkomstgruppen, jf. tabel 10. En af grundene til den lave mobilitet blandt indvandrere er uden tvivl, at mange indvandrekvinder enten ufrivilligt eller frivilligt har valgt at stå udenfor arbejdsmarkedet og blive forsørgt enten af ægtefællen eller af kontanthjælp. Tabellen viser desuden, at indvandrere fra mindre udviklede lande har væsentligt større risiko for at forlade højindkomstgruppen end danskere.

Med hensyn til uddannelsens betydning for mobiliteten ud af lavindkomstgruppen viser tabellen, at chancen for at forlade lavindkomstgruppen stiger med uddannelsesniveaue. I forhold til ufaglærte har personer med en lang videregående

Tabel 9. Betydningen af køn og alder for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Karakteristika	Procentvis stigning i sandsynligheden for at forlade:	
	Lavindkomstgruppen	Højindkomstgruppen
Mand	(reference)	(reference)
Kvinde	-27	74
25-29 år	18	82
30-34 år	16	24
35-39 år	-	-
40-44 år	(reference)	(reference)
45-49 år	-13	-15
50-54 år	-24	-14
55-59 år	-31	-16

Anm.: Tabellen viser den isolerede betydning af køn og alder for sandsynligheden for at forlade henholdsvis høj- og lavindkomstgruppen. Effekten er opgjort som den procentvise stigning i afgangssandsynligheden målt i forhold til referencepersonen. Analyseresultater der statistisk set er meget usikre er angivet med en streg. Analysen er foretaget på baggrund af data for perioden 1993 til 2003.
Kilde AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 10. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Karakteristika	Procentvis stigning i sandsynligheden for at forlade:	
	Lavindkomstgruppen	Højindkomstgruppen
Danskere	(reference)	(reference)
Indv.mindre udv.	-23	61
Indv. mere udv.	-18	-
Efterkommere	-	-
Ufaglært	(reference)	(reference)
Faglært	31	-8
KVU	58	-28
MVU+BACH	77	-49
LVU	168	-76

Anm.: Se tabel 9.
Kilde AErådet på baggrund af lovmodellen

ende uddannelse således omkring 170 procent større chance for at forlade lavindkomstgruppen. Tilsvarende viser tabellen, at risikoen for at forlade højindkomstgruppen falder med uddannelsesniveauet.

I forhold til lønmodtagere i lavindkomstgruppen har ledige større chance for at forlade lavindkomstgruppen. Det skyldes formentlig, at de beskæftigede lønmodtagere, der befinder sig i lavindkomstgruppen, er personer, der har valgt at være deltidsansatte, mens ledighed for langt de fleste er en midlertidig tilstand.

Tabellen viser samtidig, at selvstændige har mindre sandsynlighed for at forlade lavindkomstgruppen sammenholdt med lønmodtagere. For så vidt angår højindkomstgruppen viser tabel 11, at selvstændige har betydeligt større risiko for at forlade højindkomstgruppen sammenholdt med lønmodtagere. Det skal ses i lyset af, at mange selvstændige oplever større indkomstsving end lønmodtagere.

Derudover viser den statistiske analyse, at sandsynligheden for at forlade lavindkomstgruppen er markant lavere i 2003 sammenholdt med 1994. Analysen under-

Tabel 11. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Karakteristika	Procentvis stigning i sandsynligheden for at forlade:	
	Lavindkomstgruppen	Højindkomstgruppen
Beskæftigede lønmodtagere	(reference)	(reference)
Ledige	17	-
Kontanthjælp	-58	-
Pension	-61	-
SU	-82	-
Selvstændig	-13	83

Anm.: Se tabel 9.
Kilde AErådet på baggrund af lovmodellen

støtter således pointen med at det er blevet vanskeligere at forlade lavindkomstgruppen sammenlignet med tidligere.

6. Formueudvikling og formuefordeling

For at belyse udviklingen i befolkningens forbrugsmuligheder er det udover indkomstudviklingen relevant at belyse udvikling i – og fordeling af – formuerne. Inddragelsen af formueforhold til belysning af forbrugsmulighederne er til stadighed blevet mere relevant i takt med de kraftigt stigende boligpriser/friværdier, som for mange – primært ældre boligejere – har betydet et markant løft i forbrugsmulighederne. I de senere år er det desuden blevet væsentligt nemmere for den enkelte at udnytte friværdien i egen bolig til forbrug som følge af pengeinstitutternes udbud af forskellige typer af nedsparingslån.

I perioden fra 1996 til 2003 er den gennemsnitlige nettoformue for personer over 17 år steget fra 248.500 kr. til 341.100 kr. – dvs. en stigning på knap 93.000 kr., når der tages højde for den generelle prisudvikling. Det svarer til en gennemsnitlig årlig realvækst i nettoformuen på 4,6 procent i perioden. Nettoformuen er dermed steget noget mere end den disponible indkomst, som i samme periode er steget med knap 2 procent om året realt.

Som det fremgår af tabel 12, kan nettoformuen opdeles i boligformue (friværdi) og finansiel formue. I 2003 udgør boligformuen knap 83 procent af nettoformuen og udgør dermed langt hovedparten af nettoformuen.

I de registre, der ligger til grund for beregningerne af boligformuen, er der ikke oplysninger om boligernes handelspris, men ”kun” den offentlige vurdering. I den periode, der analyseres har der imidlertid været en forholdsvis stor forskel mellem den offentlige vurdering og boligernes faktiske handelspris, idet handelsprisen typisk er noget højere end den offentlige vurdering. Der vil derfor ske en systematisk undervurdering af boligformuen, hvis denne opgøres som forskellen mellem den offentlige vurdering og evt. gæld til realkreditinstituttet. Der er derfor foretaget en opregulering af ejendomsvurderingerne med den procentvise forskel mellem handelsprisen og den offentlige vurdering, som fremgår af statistikker fra Danmarks Statistik og SKAT, jf. boks 4 for en nærmere beskrivelse af formueopgørelsen.

Derudover skal det bemærkes, at opgørelsen af nettoformuen desværre *ikke* indeholder pensionsformue, da disse oplysninger ikke er tilgængelige i Danmarks Statistiks registre. Det ville imidlertid have været relevant at medtage pensions-

Tabel 12. Udvikling i den gennemsnitlige nettoformue for personer over 17 år, 2003-priser

	1996	2003	Ændring 96-03	Realvækst i pct. i perioden 1996-2003	
	----- 1.000 kr. -----			Hele perioden	pct. pr. år
Nettoformue	248,5	341,1	92,6	37,3	4,6
- boligformue, netto	205,0	281,5	76,5	37,3	4,6
- finansiel formue, netto	43,5	59,6	16,1	37,0	4,6

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Boks 4. Opgørelse af nettoformuen

I denne rapport er nettoformuen opgjort som ejendomsaktiver indestående i pengeinstitut samt kursværdi af værdipapirer købt for "frie" midler. Fra disse aktiver fratrækkes gæld til realkredit og pengeinstitutter samt pantebrevsgæld. I nettoformuen er pensionsformuen således ikke medregnes – dvs. hverken formue i arbejdsgiveradministrerede eller privattegnede pensionsordninger, Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP), Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD) og den særlige og midlertidige pensionsopsparing (SP). Udover pensionsformuen er værdien af andelsboliger, bil båd, kontanter mv. heller ikke medtaget i analysen.

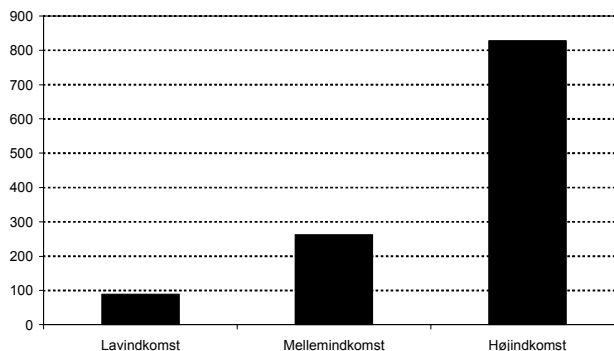
De formueelementer, der indgår i opgørelsen, er baseret på indberettede oplysninger fra pengeinstitutter, realkreditinstitutter mv. samt Told og Skat. Siden ophævelsen af formueskatten i 1996 har disse oplysninger – bortset fra ejendomsvurderingerne – ikke været anvendt i forbindelse med skatteligningen. Det kan betyde, at oplysningerne kan være behæftede med fejl, som ikke bliver rettet, idet hverken myndighederne eller den enkelte borger har nogen direkte interesse heri. Fejlregistreringerne kan i særlig grad forekomme blandt selvstændige, hvor aktiver og/eller passiver hørende til virksomheden i nogle tilfælde kan blive registreret på personen. Samlet set vurderes det dog, at data har en tilstrækkelig kvalitet til, at analysen kan belyse nogle hovedtendenser i formueudviklingen og formuefordelingen.

Med hensyn til værdien af ejerboliger er det de offentlige ejendomsvurderinger der er tilgængelige i lovmodellen. Det er imidlertid velkendt, at disse vurderinger typisk ligger noget under de faktiske handelspriser. Der vil derfor ske en systematisk undervurdering af boligformuen, hvis ejendommene værdifastsættes svarende til vurderingen.

Danmarks Statistik og SKAT udarbejder imidlertid jævnligt opgørelser over den procentvise forskel mellem handelsprisen og den offentlige vurdering for solgte ejerboliger. På baggrund af disse statistikker er ejendomsvurderingen i registrene skaleret med den relative forskel mellem handelsprisen og den offentlig vurdering for derved at få et bedre skøn over den faktiske boligformue. Disse statistikker er opdelt på såvel kommuner som boligtyper (enfamiliehuse, ejerlejligheder og sommerhuse) og denne detaljeringsgrad er udnyttet i skaleringen. Med denne opregning antages det, at forskellen mellem ejendomsvurderingen og den faktiske handelspris er den samme for alle ejendomme indenfor de enkelte kommuner – dog opdelt på de tre boligtyper. Selvom det naturligvis er en forholdsvis grov antagelse, giver det en bedre beskrivelse af boligformuen, end hvis der ikke blev foretaget en opregning.

Formuen er fordelt ligeligt på voksne familiemedlemmer af D-familien, som også danner grundlag for husstandsækvivaleringen af indkomsterne. Der er imidlertid ikke indregnet stordriftsfordele i husstandsækvivaleringen af formuen.

Figur 9. Nettoformue fordelt på indkomstgrupper i 2003, 1.000 kr.

Anm.: Kun personer over 17 år er medtaget
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

formuen, såfremt oplysningerne var tilgængelige, da pensionsopsparing har meget stor (og stigende) betydning for den enkeltes samlede formueforhold.

Da opbygning af formue typisk sker ved, at der opspares en del af den disponible indkomst, er der en meget klar sammenhæng mellem indkomst- og formue-niveauet. Denne sammenhæng fremgår af figur 9, der blandt andet viser, at personer i højindkomstgruppen (de 20 procent rigeste) i gennemsnit har en nettoformue på 828.000 kr., mens det tilsvarende tal for lavindkomstgruppen er 89.000 kr. Nettoformuen for højindkomstgruppen er således mere end ni gange så stor som nettoformuen i lavindkomstgruppen. Til sammenligning er den disponible indkomst for højindkomstgruppen omtrent 3,5 gange større end den disponible indkomst for lavindkomstgruppen.

For alle tre indkomstgrupper (lav-, mellem- og høj) udgør boligformuen (netto) hovedparten af nettoformuen, og det er praktisk talt kun i højindkomstgruppen, hvor den finansielle formue spiller en nævneværdig rolle for størrelsen af den gennemsnitlige nettoformue. Det fremgår

af tabel 13, der blandt andet viser, at nettoformuen for højindkomstgruppen er sammensat af en boligformue på 596.800 kr. og en finansiell nettoformue på 229.100 kr. Derudover viser tabellen, at boligformuen for højindkomstgruppen er sammensat af ejendomsværdier på 1.041.100 kr. og en gennemsnitlig gæld til realkreditinstitutioner på 444.300 kr., hvilket svarer til en gennemsnitlig belåningsprocent på 43. Til sammenligning har lav- og mellemindkomstgruppen i gennemsnit en belåningsprocent på henholdsvis 60 og 50. Der er således en tydelig tendens til, at belåningsprocenten falder med stigende indkomst.

I perioden fra 1996 til 2003 er tendensen til, at formuen koncentrerer sig på højindkomstgruppen, blevet forstærket. Det fremgår af tabel 14, der viser, at nettoformuen for lavindkomstgruppen i gennemsnit er faldet med knap 24.000 kr. i perioden, mens højindkomstgruppen i gennemsnit har oplevet en stigning i nettoformuen på 286.000 kr. målt i 2003-priser. Denne udvikling har medført, at nettoformuen for højindkomstgruppen i 2003 er mere end ni gange så stor som nettoformuen i lavindkomstgruppen,

Tabel 13. Nettoformue fordelt på indkomstgrupper i 2003, personer over 17 år, 1.000 kr.

	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst	I alt
	1.000 kr.			
Nettoformue	89,3	262,6	828,1	341,1
- Boligformue	102,9	236,0	596,8	281,5
Ejendomsværdi	254,5	476,2	1041,1	544,8
Realkreditgæld	151,6	240,2	444,3	263,3
- Finansiel formue	-13,5	26,4	229,1	59,0
Aktier	7,0	13,1	104,5	30,2
Obligationer	18,2	35,6	121,8	49,3
Bank	42,5	66,3	135,9	75,5
Pantebreve	0,3	0,2	0,9	0,3
Gæld	81,5	88,7	134,0	96,4
- Udlandet	0,0	0,2	2,2	0,6

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

mens det tilsvarende forhold var under fem i 1996. Der er således sket en betydelig koncentration af formuen hos de personer, der har de højeste indkomster. Den primære forklaring på denne udvikling er, at de stigende boligpriser i særlig grad forøget formuerne for højindkomstgruppen. Det skyldes for det første, at andelen af boligejere er størst i højindkomstgruppen. Derudover bor en stor del af højindkomstgruppen i hovedstadsområdet, hvor prisstigningerne på boligmarkedet har været betydeligt højere end i provinsen.

Den gennemsnitlige stigning i nettoformuen i perioden 1996 til 2003, der er

belyst ovenfor, dækker over en betydelig variation i den enkeltes formueudvikling, idet nogen personer har haft en formuestigning på flere millioner kr. i perioden, mens andre har oplevet et fald i formuen. For at belyse denne variation nærmere er i tabel 15 vist fordelingen af de individuelle formueændringer fra 1996 til 2003. Som det fremgår, viser analysen, at 123.000 personer har oplevet en stigning i nettoformuen på mere end én mio. kr. i perioden, mens 287.000 personer har oplevet en stigning på mellem ½ mio.kr. og 1 mio. kr. målt i fast priser. Det svarer til, at mere end 11 procent af befolkningen har oplevet en formuefremgang på mere

Tabel 14. Ændring i nettoformue fra 1996 til 2003 fordelt på indkomstgrupper

	Nettoformuen			Andel af nettoformuen		
	1996	2003	Ændring 96-2003	1996	2003	Ændring 96-2003
	1.000 kr. (2003-priser)			Procent		
Lavindkomst	113,0	89,3	-23,7	9,1	5,2	-3,9
Mellemindkomst	195,9	262,6	66,8	47,3	46,2	-1,1
Højindkomst	541,9	828,1	286,1	43,6	48,6	4,9
I alt	248,5	341,1	92,6	100,0	100,0	0,0

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

end ½ mio. kr. Det skal bemærkes, at denne opgørelse er baseret på de individuelle formueændringer, hvorfor personer, der lever i parforhold, samlet set har oplevet en formuefremgang, der er dobbelt så stor.

Tabellen viser desuden, at lidt over en tredjedel af befolkningen har en lavere formue i 2003 end i 1996, hvilket umiddelbart virker som en overraskende stor andel. Der er imidlertid en række forskellige forhold, der kan forklare den høje andel. For det *første* vil der formentlig være en del ældre, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, som vælger at bruge af formuen for derved at øge forbrugsmulighederne. For det *andet* vil personer, der er gået fra at leve i parforhold til at bo alene, i nogle tilfælde opleve en nedgang i formuen, hvis man tidligere har boet sammen med en relativt velhavende, og formuen ikke deles ligeligt ved fraflytningen. For det tredje kan personer, der lige er flyttet i ejerbolig, stå registreret med en nedgang i formuen, fordi den skønnede kontantpris for 2003 er lavere end den faktiske kontantpris.

I analysen af indkomstfordelingen var et af resultaterne, at de 10 procent rigeste (med højest disponible indkomst) stod for omkring 19 procent af den samlede disponible indkomst. På tilsvarende vis belyses formuefordelingen nedenfor ved at inddele befolkningen i ti lige store grupper(deciler) ordnet efter nettoformuens størrelse. Første decil indeholder de 10 procent af befolkningen med den laveste nettoformue, mens 10. decil indeholder den tiendedel af befolkningen, der har den højeste nettoformue. I figur 10 er vist nettoformuen i disse ti formuegrupper i 2003. Som det fremgår af figuren, er formuen meget ulige fordelt. De 10 procent af befolkningen, der har den højeste nettoformue, har i gennemsnit en formue på 2,2 mio. kr. i 2003, hvilket svarer til, at de ejer 63 procent af den samlede nettoformue. Sammenholdes dette med fordelingen af indkomsterne, viser det, at formueuligheden er markant større end indkomstuligheden.

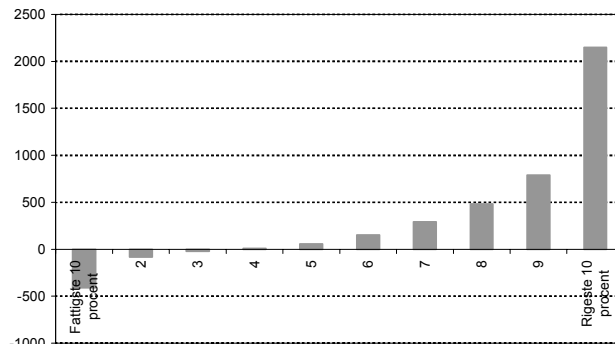
Den skæve formuefordeling er imidlertid ikke et nyt fænomen. I 1996 var det således også omkring 63 procent af netto-

Tabel 15. Fordelingen af ændringen i nettoformuen fra 1996 til 2003

	Antal personer	Fordeling	Gennemsnitlig ændring i nettoformue
	1.000 personer	Procent	1.000 kr. (2003-priser)
Negativ	1.297	36,1	-224
0 – 100.000	794	22,1	41
100 – 200.000	451	12,5	146
200 – 500.000	647	18,0	321
500 – 1000.000	287	8,0	683
Over 1. mio. kr.	123	3,4	2.192
I alt	3.599	100,0	134

Anm.: I tabellen indgår personer der var over 17 år i 1996 og som i 2003 fortsat bor i Danmark. Personer, der i den mellemliggende periode enten dør eller udvandrer, er således ikke medtaget. Populationen er derved ikke den samme som i tabel 15, hvilket er baggrunden for, at den beregnede gennemsnitlige ændring i nettoformuen ikke er den samme.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 10. Nettoformue fordelt på formuegrupper i 2003, 1.000 kr.

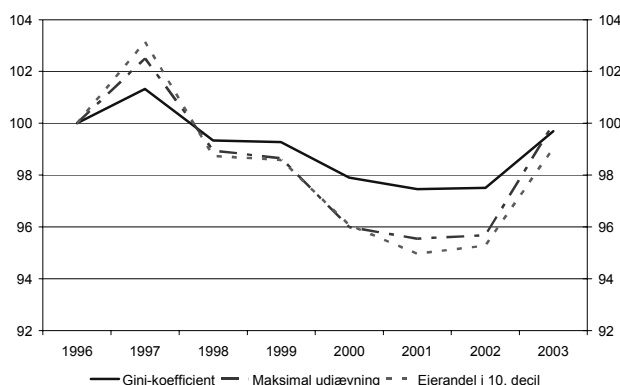
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

formuen, der var ejet af 10 procent af befolkningen.

Målt ud fra hvor stor en andel af nettoformuen, der ejes af de 10 procent rigeste, er der således ikke noget, der umiddelbart tyder på, at formuefordelingen er blevet mere skæv i perioden 1996 til 2003. For

at undersøge udviklingen i formueuligheden nærmere er i figur 11 vist en indekseret udvikling i en række forskellige mål for formueulighed. Som det fremgår, viser alle tre statistiske mål, at formueuligheden i 2003 ligger nogenlunde på niveau med formueuligheden i 1996. Derudover viser figuren, at der siden 2001 er sket en stigning i formueuligheden.

Figur 11. Udviklingen i formueuligheden målt ved forskellige ulighedsmål, indeks (1996=100)

Anm.: Det statistiske mål "maksimal udjævning" belyser hvor stor en del af den samlede formuemasse, der skal "skifte ejer" for at sikre en helt lige fordeling af formuen. Kurven over "ejerandel i 10 decil" viser den indekserede udvikling i hvor stor andel af den samlede formue, der ejes af de 10 procent rigeste.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Boks B1. Opgørelse af den disponible indkomst

I dette kapitel (og kapitel 2) er det udviklingen i – og fordelingen af – den disponible indkomst, der er i fokus – dvs. indkomsten efter skat. Konkret er den disponible indkomst beregnet som:

Markedsindkomsten, dvs. lønindkomst, virksomhedsindkomst samt netto udbetalinger fra pensionsordninger.

- + **Overførselsindkomster**, herunder dagpenge, efterløn, sociale pensioner mv.
- + **Positiv nettokapitalindkomst** som f.eks. renteindtægter
- **Negativ nettokapitalindkomst**, som f.eks. renteudgifter
- + **Beregnet afkast af ejerbolig**, (4 pct. af ejendomsvurderingen)
- **Indkomstskatter**. Bemærk at indirekte skatter som fx moms og punktafgifter ikke er medregnet i den disponible indkomst.

Baggrunden for, at der indgår et beregnet afkast af ejerbolig i den disponible indkomst, er, at boligejere besidder et formueaktiv i kraft af ejerboligen, som giver et afkast, der består i, at ejeren frit kan bo i ejendommen uden at betale husleje. I modsætning hertil skal lejere betale husleje ud af den disponible indkomst.

For at gøre indkomsterne mellem ejere og lejere sammenlignelige beregnes derfor et såkaldt imputeret afkast af ejerboligen, som tillægges ejerens øvrige indkomster. Afkastet beregnes som 4 pct. af den aktuelle ejendomsvurdering i hele perioden. Samme fremgangsmåde anvendes af Finansministeriet, *jf. "Fordeling og Incitamenter, juni 2004"*.

For at kunne sammenligne de disponible indkomster mellem individer er det hensigtsmæssigt at korrigere indkomsterne for forskelle i familiernes størrelse og sammensætning. Det skyldes, at det er økonomisk fordelagtigt at bo som par, fordi en række udgifter som fx boligudgifter kan deles. De disponible indkomster er derfor korrigeret med ækvivalensfaktoren, der grundlæggende er et mål for hvor mange "enlige" voksne, en familie indkomstmæssigt svarer til. Ækvivalensfaktoren beregnes som $(\text{antal voksne} + \text{antal børn})^{0,6}$. En familie med to voksne uden børn har fx en ækvivalensfaktor på 1,52. Den disponible indkomst for et familiemedlem beregnes som den samlede familieindkomst divideret med ækvivalensfaktoren. Alle familiemedlemmer – herunder eventuelle børn – får således tildelt samme disponible indkomst. I en familie med to voksne, der hver har en disponibel indkomst på henholdsvis 100.000 og 200.000 kr., vil de begge i fordelingsanalysen optræde med en disponibel indkomst på $(100.000+200.000)/1,52 = 197.900$. Den familiemæssige ækvivalering af indkomsterne medfører således en omfordeling indenfor familien.

Bilag 2. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lavindkomstgruppen

Til belysning af hvilke individuelle karakteristika, der har betydning for mobiliteten ud af henholdsvis lav- og højindkomstgruppen, er foretaget en såkaldt logistisk regression. Resultaterne af denne analyse er belyst nedenfor i tabel B1. Tabellen viser den isolerede betydning af en række karakteristika i forhold til standardpersonen, som er defineret som en enlig dansk mandlig lønmodtager i 40-44 års alderen uden uddannelse og børn. Tabellen viser den procentvise forskel i mobiliteten ud af henholdsvis lav- og højindkomstgruppen målt i forhold til referencepersonen. Analysen er både lavet med udgangspunkt i den husstandsækvivalerede indkomst og den individuelle disponible indkomst.

Tabel B1. Betydningen af individuelle karakteristika for mobiliteten ud af lav- og højindkomstgruppen

Procentvis stigning i sandsynlighed for at forlade:

	Lavindkomst- gruppen Husstandsækvivaleret indkomst	Højindkomst- gruppen Indkomst	Lavindkomst- gruppen Individuel indkomst	Højindkomst- gruppen
Mand	(reference)		(reference)	
Kvinde	-	11	-27	74
25-29 år	-24	81	18	82
30-34 år	-18	53	16	24
35-39 år	-9	42	-	-
40-44 år	(reference)		(reference)	
45-49 år	-	-19	-13	-15
50-54 år	-15	-22	-24	-14
55-59 år	-35	-	-31	-16
Danskere	(reference)		(reference)	
Indvandrere, mindre udv. l.	-57	70	-23	61
Indvandrere mere udv. l.	-44	-	-18	-
Efterkommere	2	-	-	-
Ufaglært	(reference)		(reference)	
Faglært	27	-14	31	-8
KVU	39	-42	58	-28
MVU+BACH	78	-52	77	-49
LVU	173	-67	168	-76
Beskæftigede lønmodtagere	(reference)		(reference)	
Kontanthjælp	-74	-	-58	-
Ledig	-36	-	17	-
Pension	-55	-	-61	-
SU	-75	-	-82	-
Selvstændig	-19	65	-13	83
Ingen børn	(reference)		(reference)	
1 barn	-20	8	49	-
2 børn	-46	19	84	-11
Flere end 2 børn	-68	85	98	-
Enlige	(reference)		(reference)	
Par	115	-45	-25	-18
Uændret antal voksne	(reference)		(reference)	
Par->Enlig	-51	1.213	106	93
Enlig->Par	883	-21	-	76
Samme antal børn	(reference)		(reference)	
Færre børn	133	105	-26	31
Flere børn	-32	514	28	-

Anm.: Tabellen viser den isolerede betydning af en række karakteristika for sandsynligheden for at forlade henholdsvis høj- og lavindkomstgruppen. Effekten er opgjort som den procentvise stigning i afgangssandsynligheden målt i forhold til referencepersonen. Analyseresultater der statistisk set er meget usikre er angivet med en streg. Analysen er foretaget på baggrund af data for perioden 1993 til 2003.

Kilde AErådet på baggrund af lovmodellen

Kapitel 2. Boligmarkedet og ulighed i forbrugsmuligheder

1. Indledning og sammenfatning

En af hovedforklaringerne på den stigende indkomstmæssige ulighed siden midten af 1990'erne er udviklingen på boligmarkedet som vist i kapitel 1. For nærmere at belyse den stigende ulighed mellem ejere og lejere belyser dette kapitel udviklingen i såvel indkomster som formuer blandt ejere og lejere.

Analysen viser, at indkomstfremgangen i løbet af de sidste ti år har været markant større for boligejere end blandt beboere i de almene boliger. Mens boligejerne i 1993 havde en disponibel indkomst på 18 procent mere end beboere i den almene sektor, er denne andel i 2003 steget til 35 procent. Baggrunden for den stigende indkomstforskelle mellem boligejere og beboere i de almene boliger er, at de almene beboere har oplevet mindre fremgang i markedsindkomsten, mindre bidrag for negativ nettokapitalindkomst og intet bidrag fra afkast af ejerbolig sammenlignet med boligejere. Samtidig viser beregninger, at forskydninger i beboersammensætningen (med hensyn til køn, alder, herkomst og uddannelse) isoleret set kan forklare ca. en fjerdedel af den indkomstmæssige efterslæb, der er sket for de almene beboere i løbet af de seneste ti år. Den forholdsvis svage indkomstfremgang for beboerne i de almene boliger har medført, at de almene beboere i stigende grad er koncentreret i lavindkomstgruppen (defineret som de 20 procent fattigste). I de allerseneste år har der været en tendens til, at overrepræsentationen af almene beboere i lavindkomstgruppen har stabiliseret sig på et nogenlunde konstant niveau.

Et af de forhold, der har trukket i retning af stigende ulighed mellem ejere og lejere, er ejendomsværdiskattestoppet, som i 2005 skønnes at have medført et tabt skatteprovenu på i størrelsesordenen 5 mia. kr. Det er imidlertid ikke kun mellem ejere og lejere, at uligheden øges som følge af skattestoppet – også blandt boligejerne bidrager skattestoppet til at øge uligheden. De rigeste 10 procent af boligejerne har således i 2005 oplevet en lettelse i ejendomsværdiskatteprocenten på 0,38 procent enhed, mens den generelle lettelse ”kun” har været 0,27 procent enhed.

Formuen er ligeledes markant større blandt boligejere sammenlignet med lejere, herunder specielt beboere i den almene sektor. Samtidig er fremgangen, der er sket i formuerne i de seneste år, først og fremmest tilfaldet boligejeren – både fordi de har oplevet formuefremgang på grund af stigende boligpriser/friværdi, men også fordi mange boligejere har oplevet en betydelig fremgang i den finansielle formue.

Samtidig viser analysen, at formuen er højest blandt pensionister. De forholdsvis store formuer for pensionister gør det muligt for denne gruppe at have et forbrug, der oversiger den løbende indkomst, hvis formuen gradvist nedspares frem til det forventede dødstidspunkt. Ved en jævn og gradvis nedsparring af formuen viser beregninger, at forbrugsmulighederne for pensionisterne øges fra 140.000 kr. til 217.000 kr. i 2003, svarende til en potentiel forbrugsstigning på 6.400 kr. om måneden. Indregningen af formuen i pensio-

nisternes forbrugsmuligheder medfører, at de i gennemsnit kan have et forbrug, som kun godt 20 procent af de erhvervsaktive aldersgrupper kan overgå. Det er med andre ord kun godt 20 procent af de 25-59 årige, der har en disponibel indkomst, der overstiger 217.000. Hvis der udelukkende ses på pensionister der bor i ejerbolig er det kun 8 procent af de 25-59 årige der har en disponibel indkomst der oversiger forbrugsmulighederne for denne pensionistgruppe. Som helhed er pensionister således meget gunstigt stillet rent økonomisk, og det kan derfor diskuteres hvor "nødvendigt", det er at give generel rabat på ejendomsværdiskatten for pensionister, ligesom det ikke virker fornuftigt at giver ældrecheck til pensionister med en stor boligformue.

Der er meget stor forskel på pensionisternes formuer, hvilket medfører, at indregningen af formuen i forbrugsmulighederne giver væsentlig større økonomiske ulighed mellem pensionisterne end uligheden i den "rene" disponible indkomst blandt pensionister. Beregninger af den formuekorrigerede ginikoefficient viser, at uligheden blandt pensionisterne er på niveau med den indkomstilighed, der generelt kendetegner nogle af de mest ulige vestlige lande, herunder f.eks. Storbritannien.

2. Indkomstudviklingen for ejere og lejere

Som vist i kapitel 1 er den gennemsnitlige disponible indkomst for de 25-59 årige 176.000 kr. i 2003. For personer, der bor til leje i den almene sektor, er gennemsnitsindkomsten imidlertid kun 139.000, mens indkomsten for boligejere er 189.000 kr. Boligejere har således en disponibel indkomst, der er mere end 35 procent større end beboere i den almene sektor. Denne forskel mellem ejere og lejere er øget i de sidste ti år. I 1993 var den disponible indkomst blandt boligejere således "kun" 18 procent højere end indkomsten blandt lejere i almene boliger.

Den stigende forskel på indkomstniveauet mellem ejere og lejere kan alternativt illustreres ved, at ejerne i løbet af de seneste ti år har oplevet en realvækst i den disponible indkomst på i gennemsnit 2,5 procent om året, mens indkomstfremgangen i den almene sektor kun har været 1,1 procent om året i gennemsnit. Der er således ingen tvivl om, at den indkomstmæssige ulighed mellem ejere og lejere er steget markant i de seneste ti år.

Den disponible indkomst er sammensat af markedsindkomst, kapitalindkomst, overførsler samt skatter. For nærmere at belyse, hvad der er baggrunden for den

	Disponibel indkomst, 2003-priser			Realvækst i disponibel indkomst, pct.		
	1993	2000	2003	93-00	00-03	93-03
	1.000 kr.			Procent		
Ejerbolig	148	182	189	3,1	1,2	2,5
Almen	125	137	139	1,2	0,7	1,1
Privat udl.	132	155	154	2,3	-0,3	1,5
Andelsbolig	139	155	158	1,5	0,7	1,3
I alt	142	171	176	2,7	0,9	2,1

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

stigende indkomstforskel mellem ejere og lejere, er i tabel 2 vist hvor meget, de forskellige typer af indkomster har bidraget med til indkomstfremgangen for beboerne i de forskellige boligtyper. Blandt boligejere har stigningen i markedsindkomsten isoleret set bidraget til, at de årlige reale disponible indkomster er steget med 2,5 procent om året, mens det tilsvarende bidrag i den almene sektor er 1,0 procent årligt. Hovedforklaringen på den markante forskel er, at beskæftigelsesudviklingen blandt boligejere har været mere gunstig end for beboere i den almene sektor. I afsnit 3 belyses denne pointe nærmere.

Det kraftige fald i renten i perioden 1993 til 2003 har bidraget til at forbedre boligejernes økonomi på grund af lavere renteudgifter. For boligejerne har udviklingen i den negative kapitalindkomst (renteudgifter mv.) således bidraget til, at den disponible indkomst i gennemsnit er steget med 0,7 procent enhed om året i perioden. Til sammenligning har det tilsvarende bidrag for beboere i den almene sektor kun været 0,2 procent enhed årligt. Dertil kommer, at det beregnede afkast af ejerbolig bidrager til en vækst i den disponible indkomst på 0,7 procent enhed for boligejer på grund af de stigende bo-

ligpriser, mens lejere – af gode grunde – ikke har fået glæde af disse prisstigninger.

Som følge af, at ledigheden var væsentligt lavere i 2003 sammenholdt med 1993, har overførselsindkomsterne isoleret set bidraget til at trække de disponible indkomster ned med 0,2 procent enhed om året, når alle boligtyper ses under ét. For boligejere har overførselsindkomsterne bidraget til, at det gennemsnitlige årlige fald i den disponible indkomst har været 0,3 procent enhed, mens overførselsindkomsterne for beboere i den almene sektor har bidraget til en stigning på 0,2 procent enhed årligt. Denne forskel mellem ejere og lejere skyldes, at flere er kommet på indkomstoverførsel i den almene sektor, end tilfældet er blandt boligejer. Modstykket hertil er, at beskæftigelsesfremgangen i perioden har været større blandt boligejere end blandt lejere i den almene sektor.

Endelig viser tabellen, at skatterne isoleret set har reduceret den disponible indkomst mere for boligejere end for beboere i den almene sektor. Det skyldes først og fremmest, at markedsindkomsten som nævnt er steget mest for boligejerne, hvorved skattebetalingerne ligeledes sti-

Tabel 2. Dekomponering af den gennemsnitlige årlige realvækst i de disponible indkomster for 25-59 årige, 1993-2003

	Ejerbolig	Almen bolig	Privat udl.	Andelsbolig
	Procent enhed			
Disponibel indkomst	2,5	1,1	1,5	1,3
Markedsindkomst	2,5	1,0	1,6	1,2
Positiv kap. indkomst	0,1	0,0	0,1	-0,1
Negativ kap. indkomst	0,7	0,2	0,3	0,3
Overskud af ejerbolig	0,7	0,0	0,0	0,0
Overførsler	-0,3	0,2	0,0	-0,2
Skatter	-1,3	-0,2	-0,5	0,0

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

ger og dermed trækker ned i den årlige vækst i den disponible indkomst.

Som antyd det ovenfor er der generelt meget stor forskel på indkomstsammensætningen mellem de enkelte boligtyper. For eksempel er markedsindkomsten for boligejere mere end 80 procent højere end den gennemsnitlige markedsindkomst for beboere i den almene sektor, jf. tabel 3. Denne forskel skyldes både, at beskæftigelsesfrekvensen er relativt høj for boligejere, men det skyldes også, at blandt de, der er i beskæftigelse, er den gennemsnitlige løn højere for boligejere – blandt andet på grund af et højere uddannelsesniveau.

Blandt boligejerne er den negative kapitalindkomst markant højere end i de øvrige boligtyper, hvilket langt overvejende skyldes renteudgifter i forbindelse med lån i ejerboligen. Endelig viser tabel 3, at den gennemsnitlige overførselsindkomst er betydeligt højere for beboere i den almene sektor, end tilfældet er blandt boligejere.

3. Beboersammensætningen og betydningen for indkomstudviklingen
Udviklingen i indkomsten i de forskellige boligtyper afspejler naturligvis i høj grad, hvordan beboersammensætningen udvikler sig, herunder specielt udviklingen i uddannelsessammensætningen og den etnisk sammensætning. I dette afsnit belyses udviklingen i beboersammensætningen nærmere, og afsnittet afsluttes med en analyse, der viser hvor meget forskydningerne i beboersammensætningen betyder for indkomstudviklingen i de forskellige boligformer.

Alderen har generelt stor betydning for valget af boligform. Det fremgår af tabel 4, der blandt andet viser, at andelen, der bor i ejerbolig, er forholdsvis høj for aldersgruppen 30-64 år, mens ejerboligandelen for unge og ældre er noget lavere. Disse forskelle afspejler blandt andet, at boligefterspørgslen ændres med alderen. Som ung er der mange, der foretrækker at bo på kollegium, i andelsbolig eller lignende blandt andet fordi, at det normalt er relativt billige boligformer, som er attraktive for unge med lav indkomst og lille opsparing. Efterhånden

Tabel 3. Sammensætning af disponibel indkomst 2003 for 25-59 årige opdelt på boligtype

	Ejerbolig	Almen bolig	Privat udl.	Andelsbolig
	1.000 kr.			
Disponibel indkomst	189	139	154	158
Markedsindkomst	274	150	202	226
Positiv kap. indkomst	9	1	5	2
Negativ kap. indkomst	28	5	8	8
Overskud af ejerbolig	25	1	2	1
Overførsler	23	59	41	31
Skatter	114	66	89	94

Anm.: Markedsindkomsten er beregnet som lønindkomst, virksomhedsindkomst mv. fratrukket private pensionsindbetalinger.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 4. Befolkningen fordelt på boligtyper og alder, 2004

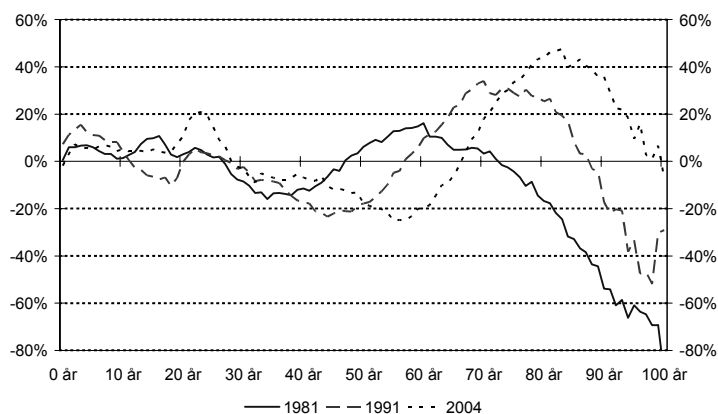
	Ejerbolig	Almen bolig	Andelsbolig	Øvrige	I alt
	Procent				
0-17 år	70,8	17,8	3,3	8,1	100,0
18-29 år	46,6	18,7	8,3	26,3	100,0
30-64 år	68,4	14,8	5,1	11,6	100,0
Over 64 år	53,4	21,3	7,0	18,3	100,0
I alt	63,6	17,0	5,4	14,0	100,0

Kilde: AERådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

som der kommer børn til, uddannelsen afsluttes og indtægtsniveauet stiger, ændres boligefterspørgslen i retning af ejerboliger (typisk parcel- og rækkehus). Endelig er der en generel tendens til, at ældre personer i et vist omfang vælger at fraflytte ejerboligen (parcelhuset) til fordel for en mere overkommelig lejebolig. For de almene boliger viser tabel 4, at det i særlig grad er de ældre – og til en vis grad de unge – der vælger denne boligform.

Siden 1981 er der imidlertid sket et skifte i alderssammensætningen i den al-

mene sektor. Mens der i 1981 var overrepræsentation af beboere i alderen 45 – 70 år i den almene sektor, er den aldersmæssige overrepræsentation i 2004 forskubbet til beboere i alderen 65 år og derover, jf. figur 1. En af forklaringerne på disse forskydninger er formentlig, at der til en vis grad er tale om en generationseffekt i og med, at mange unge familier tilflyttede den almene sektor i 1960'erne, og efterhånden som de er blevet ældre, er overrepræsentationspuklen rykket opad i aldersintervallet.

Figur 1. Over/underrepræsentation af aldersgrupper i de almene boliger

Anm.: Over-, underrepræsentationen af de forskellige aldersgrupper i den almene sektor er beregnet som andelen i de enkelte aldersgrupper, der bor i almene boliger, set i forhold til hvor stor en andel af den samlede befolkning, der bor i almene boliger.

Kilde: AERådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

Derudover er der formentlig også en tendens til, at ældre, der bor i ejerbolig i dag, i stigende grad vælger at blive boende lidt længere i ejerboligerne – dels på grund af bedre helbred og dels på grund af bedre økonomi som følge af stigende boligpriser/friværdier samt højere private pensionsudbetalinger.

I løbet af de seneste godt 20 år er der generelt sket en kraftig stigning i antallet af indvandrere fra mindre udviklede lande, der bor i Danmark. I 1981 var der 21.500 indvandrere fra mindre udviklede lande i alderen 25-59 år, mens antallet er steget til godt 139.000 i 2004. Dette har medført, at der indenfor alle boligtyper er sket en stigning i antallet af indvandrere fra mindre udviklede lande. Stigningen har imidlertid langt fra været lige stor indenfor de forskellige boligtyper. I ejerboligerne er andelen af indvandrere steget fra 0,4 procent i 1981 til 1,7 procent i 2004, mens den tilsvarende andel i de almene boliger er steget fra 2,0 procent til 19,1 procent i samme periode, jf. tabel 5. Stigningen i indvandreandelen har således været væsentlig større i de almene boliger end i de øvrige boligtyper.

Selvom andelen af indvandrere gradvist er steget, er der i de seneste år en tendens til, at overrepræsentationen af indvandrere fra mindre udviklede lande i den al-

mene sektor er aftaget lidt. Modstykket hertil er, at underrepræsentationen af indvandrere i ejerboligerne er aftaget lidt. Det fremgår af figur 2, der viser, at overrepræsentationen af indvandrere toppede omkring år 2000 for herefter at faldet lidt. Fordelingen af indvandrere fra mindre udviklede lande på de forskellige boligtyper er med andre ord blevet lidt mindre "skæv" i de senere år. En af forklaringerne på denne tendens kan være, at indvandrernes gennemsnitlige opholdstid i Danmark er stigende i disse år – og ses det i sammenhæng med, at sandsynligheden for, at indvandrere forlader den almene sektor – typisk til fordel for en ejerbolig – generelt stiger med opholdstiden, kan det samlet set trække i retning af en lavere overrepræsentation af indvandrere i de almene boliger. Der er dog fortsat en markant overrepræsentation af indvandrere i den almen sektor på over 250 procent – dvs. andelen af indvandrere i den almene sektor er ca. 3,5 gange større end i befolkningen som helhed.

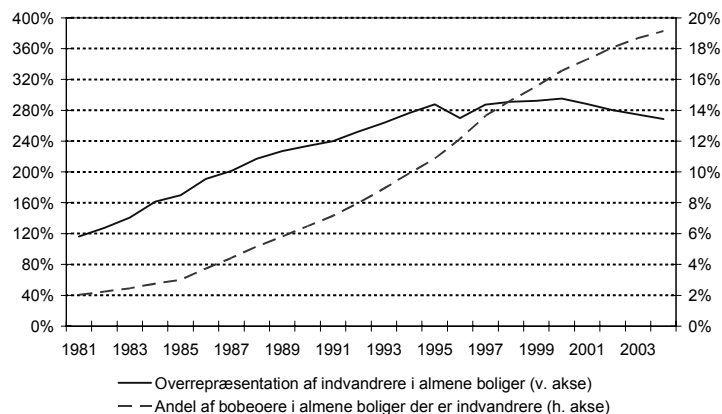
Andelen af unge, der i dag tager en uddannelse, er væsentlig større end den var for f.eks. 40 år siden. Efterhånden som de ældre generationer har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, og de nye generelt bedre uddannede generationer er kommet til, er befolkningens uddannelsesniveau gradvist steget. I 1980 var over halvdelen

Tabel 5. Indvandrere fra mindre udviklede lande som andel af det samlede antal beboer fordelt på boligtyper, 25-59 år

	1981	2004	Ændring
	Procent	Procent enhed	
Ejerbolig	0,4	1,7	1,3
Almene boliger	2,0	19,1	17,1
Andelsbolig	1,2	4,6	3,4
I alt	0,9	5,2	4,2

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

Figur 2. Andel indvandrere fra mindre udviklede lande i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AERådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

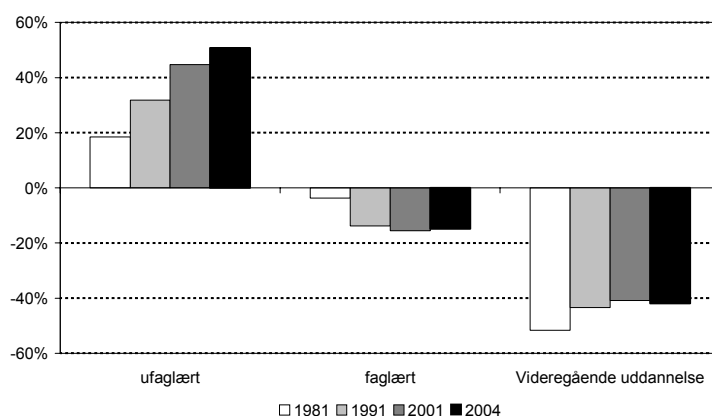
af befolkningen mellem 25 og 59 år ufaglærte, mens det i 2003 kun er 1 ud af 3 borgere, som ikke har en kompetencegivende uddannelse.

Stigningen i det generelle uddannelsesniveau er slået igennem indenfor alle boligtyper – også i den almene sektor. Især er antallet af beboere med videregående uddannelser steget. Men som det fremgår af figur 3, har udviklingen i den almene sektor ikke været helt så gunstig som i de

andre boligtyper. Således har overrepræsentationen af ufaglærte i den almene sektor været stødt stigende siden 1981. I 2004 var 51 procent af beboerne mellem 25 og 59 år i den almene sektor ufaglærte, hvilket er væsentligt over landsgennemsnittet, hvor 34 procent af den danske befolkning er uden kompetencegivende uddannelse.

Af de 25-59 årige har mellem 76 og 83 procent været i beskæftigelse i perioden

Figur 3. Over- og underrepræsentation af uddannelsesgrupper i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AERådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

1981 til 2004. I fremgangsperioder med højkonjunktur som i slutningen af 1990'erne er beskæftigelsesfrekvensen steget, mens den er faldet i perioder med lavere økonomisk vækst, jf. figur 4

Ser man derimod på beskæftigelsesudviklingen i den almene sektor, er billedet ikke helt så pænt, idet andelen af beboere mellem 25 og 59 år, der er i beskæftigelse, er faldet fra 71 til 59 procent mellem 1981 og 2004. Beskæftigelsesfrekvensen faldt generelt for hele landet i perioden 1988 til 1995, men faldet var, som det fremgår af figur 4, særlig kraftigt i den almene sektor.

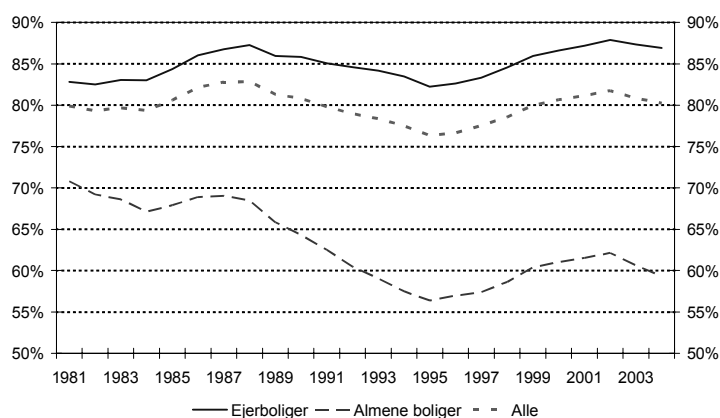
Overrepræsentationen af ledige i den almene sektor steg markant i slutningen af 1990'erne, i en periode hvor ledigheden nærmede sig et rekord lavt niveau, jf. figur 5. Det var altså relativt få af de ledige i den almene sektor, der fandt arbejde i den periode, hvor beskæftigelsen steg kraftigt. En delforklaring på dette er formentlig, at de svageste kontanthjælpsmodtagere, som har meget vanskeligt ved at finde arbejde på trods af de gunstige

konjunkturer, er klart overrepræsenteret i den almene sektor. Det bemærkes også, at antallet af beboere i den almene sektor, der er på førtidspension eller på anden vis helt uden for arbejdsstyrken, er relativt højere end i de øvrige boligtyper.

Den negative beskæftigelsesudvikling i den almene sektor kan blandt andet forklares med den store tilgang af indvandrere i den almene sektor, som generelt har lavere beskæftigelse end personer født i Danmark. En anden mulig forklaring er, som det også er vist ovenfor, at uddannelsesniveaulet i den almene sektor ikke helt har fulgt med uddannelsesudviklingen i Danmark som helhed.

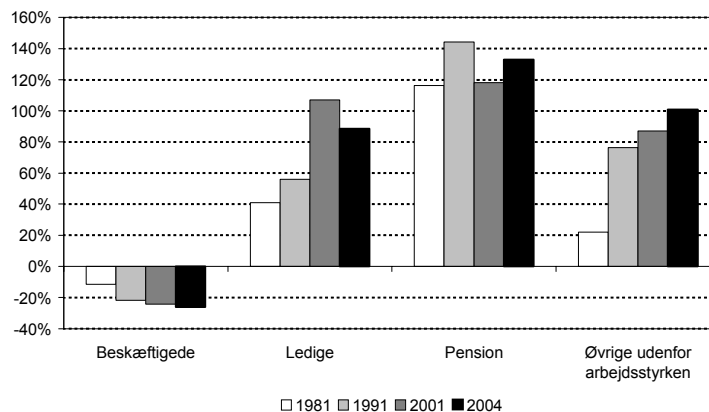
Forskellene i den etniske-, uddannelsesmæssige og aldersmæssige beboersammensætning i de forskellige boligtyper kan forklare en vis del af de forskelle, der er i den disponible indkomst på tværs af boligtyper. F.eks. trækker et lavere uddannelsesniveau og flere indvandrere i retning af, at den gennemsnitlige disponible indkomst er lavere i de almene boliger.

Figur 4. Beskæftigelsesfrekvens for 25-59 årige fordelt på boligtyper

Kilde: AErådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

Figur 5. Overrepræsentation af overførselsmodtagere i de almene boliger, 25-59 år

Kilde: AERådet på baggrund af IDA (Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning)

ger sammenholdt med andre boligtyper, herunder specielt ejerboliger.

For at belyse hvor meget, forskelle i beboersammensætningen kan forklare af de forskelle, der kan konstateres i den disponible indkomst på tværs af boligtyper, er i tabel 6 vist resultaterne af en standardberegning, som belyser, hvad den disponible indkomst ville have været, såfremt der var samme beboersammensætning i de forskellige boligtyper med hensyn til køn, alder, herkomst og uddannelse. Som det fremgår, indebærer en standardisering af beboersammensætningen, at den disponible indkomst i den almene

sektor øges fra 139.400 kr. til 150.000 kr. – dvs. en stigning på 10.600 kr. Denne stigning skyldes primært en skæv etnisk og uddannelsesmæssig fordeling. Tilsvarende viser standardberegningen, at gennemsnitsindkomsten i ejerboligerne reduceres med 4.000 kr. som følge af standardiseringen. Samlet set indebærer standardiseringen, at forskellen i det disponible indkomstniveau mellem ejerboliger og almene boliger reduceres fra 49.200 kr. til 34.700 kr. svarende til en reduktion på 30 procent.

Selv når der standardiseres for forskelle i beboersammensætningen, viser bereg-

Tabel 6. Disponibel indkomst i 2003 standardiseret for forskelle i beboersammensætning, 25-59 år

	Ejerbolig	Almen bolig	Privat udl.	Andelsbolig
	1.000 kr.			
Disponibel indkomst	188,6	139,4	154,2	157,9
Disponibel indkomst standardiseret	184,7	150,0	160,3	162,0
Effekt af standardisering	-4,0	10,6	6,1	4,0
Heraf:				
- Køn	0,0	0,1	-0,1	0,1
- Alder	-1,9	1,2	5,9	4,9
- Herkomst	-1,2	4,6	0,7	0,4
- Uddannelse	-0,8	4,7	-0,4	-1,3

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

ningerne, at der fortsat er forholdsvis store forskelle i de disponible indkomster mellem ejerboliger og almene boliger. Denne forskel skyldes blandt andet, at ledige, førtidspensionister og andre udenfor arbejdsmarkedet – som vist ovenfor – er overrepræsenteret i de almene boliger da disse grupper i mange tilfælde ikke har økonomisk mulighed for at vælge ejerboligen.

På samme måde som forskelle i beboersammensætningen på tværs af boligtyperne påvirker forskellene i niveauet for de disponible indkomster, vil ændringer i beboersammensætningen over tid påvirke væksten i de disponible indkomster i de forskellige boligtyper. For på tilsvarende vis at belyse hvor meget, ændret beboersammensætning kan forklare af det indkomstmæssige efterslæb beboere i den almene sektor har oplevet i de senere år, viser tabel 7, hvor stor indkomstfremgangen ville have været i de sidste ti år såfremt der i alle årene var samme beboersammensætning i de forskellige boligtyper.

Analysen viser, at ved at korrigere for ændringer i beboersammensætningen øges den årlige realvækst i de disponible indkomster fra 1,1 procent til 1,3 procent i de almene boliger, mens indkomstfremgangen i ejerboligerne reduceres fra 2,5

procent til 2,4 procent om året i gennemsnit, jf. tabel 7. Forskydninger i beboersammensætningen – blandt andet som følge af en højere overrepræsentation af ufaglærte i de almene boliger – kan således forklare omkring en fjerdedel af forskellen i indkomstfremgangen mellem de to boligtyper. Det skal bemærkes, at disse standardiseringer kun tager højde for forskelle i køn-, alder-, herkomst og uddannelsessammensætningen, men ikke korrigerer for forskelle i førtidspensionister / ledige mv.

4. Indkomstfordelingen

Det relativt lave gennemsnitlige indkomstniveau blandt beboere i de almene boliger indebærer, at beboere i de almene boliger er koncentreret i den lave ende af indkomstfordelingen. Det fremgår tabel 8, der viser, at 40 procent af beboerne i de almene boliger befinder sig i lavindkomstgruppen, mens det for befolkningen som helhed kun er 20 procent, der – pr. definition - befinder sig i lavindkomstgruppen. Der er således tale om en overrepræsentation på omkring 100 procent. Omvendt er det kun 5 procent af de, der bor alment, der befinder sig i højindkomstgruppen, hvilket er fire gange mindre end de 20 procent, der generelt tilhører højindkomstgruppen.

Tabel 7. Udviklingen i den standardiserede disponible indkomst, 1993-2003, 25-59 år

	Disponibel indkomst			Standardiseret disponible indkomst		
	1993	2003	1993-03	1993	2003	1993-03
	1.000 kr. (2003-priser)		Pct. pr. år	1.000 kr. (2003-priser)		Pct. pr. år
Ejerbolig	148	189	2,5	146	185	2,4
Almen bolig	125	139	1,1	132	150	1,3
Privat udl.	132	154	1,5	136	160	1,7
Andel	139	158	1,3	140	162	1,5

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 8. Fordeling i indkomstgrupper i 2003 opdelt på boligtype, 25-59 år

	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst	I alt
	Procent			Procent
Ejerbolig	13	62	25	100
Almen bolig	40	55	5	100
Privat udl.	33	53	13	100
Andelsbolig	28	59	14	100
Alle	20	60	20	100

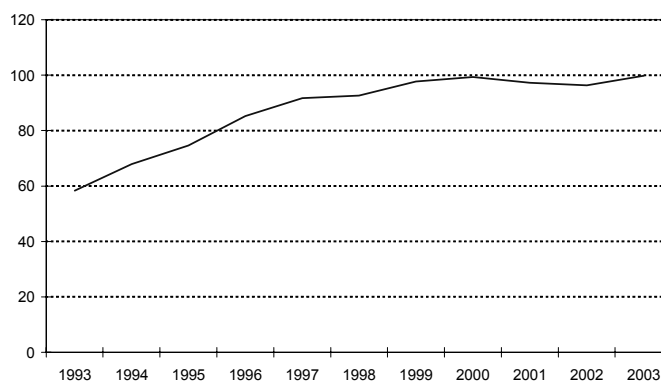
Anm.: Lavindkomstgruppen er defineret som de 20 procent fattigste målt ud fra den husstands-ækvivalerede disponible indkomst. Højindkomstgruppen er de 20 procent rigeste, mens mellemindkomstgruppen er de mellemliggende 60 procent af befolkningen.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Omvendt viser tabellen, at boligejerne er koncentreret i den høje ende af indkomstfordelingen. Kun 13 procent af boligejerne befinder sig således i lavindkomstgruppen, mens 25 procent af boligejerne befinder sig i højindkomstgruppen.

Overrepræsentationen af de almene beboere i lavindkomstgruppen er i løbet af de seneste ti år steget fra omkring 60 procent til omkring 100 procent. Der er med andre ord sket en yderligere koncentration af de almene beboere i den lave ende af indkomstfordelingen. Tendensen til stigende koncentration har primært fundet sted i perioden 1993 til 1999, mens

overrepræsentationen i lavindkomstgruppen fra 1999 til 2003 stort set har været konstant, jf. figur 6.

Samlet set tegner der sig et billede af, at uligheden mellem boligejere og lejere (herunder specielt beboere i den almene sektor) er steget over den seneste tiårsperiode. Samtidig med, at uligheden mellem ejere og lejere er steget, er det sket en stigning i uligheden indenfor gruppen af boligejere og indenfor gruppen af lejere i de almene boliger. Denne tendens er belyst i tabel 9, der viser, at de 20 procent fattigste, der bor i de almene boliger, har haft et fald i den disponible indkomst på

Figur 6. Overrepræsentation i lavindkomstgruppen af beboere i den almene sektor, 25-59 år

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 9. Gennemsnitlig årlig realvækst i disponibel indkomst fordelt på indkomstgrupper og boligtyper, 25-59 år., 1995-2003

	Ejerbolig	Almen bolig	Alle
		Procent	
Lavindkomst	1,2	-0,1	0,5
Mellemindkomst	1,9	0,6	1,5
Højindkomst	2,7	1,3	2,4
Alle	2,0	0,7	1,7

Anm.: Baggrunden for, at tabellen vedrører perioden 1995-2003 og ikke 1993-2003, er, at der tilsyneladende er et databrud mellem 1993 og 1994 for så vidt angår kontanthjælpen. Dette databrud indebærer, at indkomstfremgangen i særlig grad overvurderes for lavindkomstgruppen, idet der er utilstrækkelige registreringer af den skattefri kontanthjælp i 1993.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

0,1 procent om året reelt fra 1995 til 2003, mens de rigeste 20 procent, der bor i almen bolig, har haft en stigning på 1,3 procent om året i gennemsnit i perioden. Den indkomstmæssige forskel mellem de fattigste og de rigeste, der bor i de almene boliger, er med andre ord steget.

Tilsvarende tendens ses for boligejere. Her har de fattigste 20 procent af boligejerne oplevet en gennemsnitlig vækst i den disponible indkomst på 1,2 procent om året, mens de rigeste 20 procent af boligejerne har haft en fremgang på 2,7 procent om året. Uligheden blandt boligejere er med andre ord også steget i de senere år.

5. Ejendomsværdiskattestop og ulighed blandt boligejere

Et af hovedelementerne i skattestoppet er, at der er lagt loft over ejendomsværdiskatten, så den enkelte boligejer ikke kan komme til at betale mere i ejendomsværdiskat end i 2001/2002. Dette loft har medført et betydeligt provenutab set i forhold til en situation uden et skattestop på grund af de kraftige boligprisstigninger de seneste år. Hvis det groft antages, at stigningen i boligpriserne ville have været de samme uden et skattestop, viser tabel 10, at provenuet fra ejendomsskatten ville have været 5,2 mia. højere i 2005 uden et skattestop. I forhold til at fremtidssikre det danske velfærdssamfund er det uhensigtsmæssigt at lette boligskat-

Tabel 10. Provenu af ejendomsværdiskat med og uden skattestop

	2002	2003	2004	2005
		Mia. kr.		
Provenu med skattestop	10,3	10,5	10,7	10,9
Provenu uden skattestop	10,7	11,9	13,5	16,1
Tabt provenu	0,4	1,4	2,7	5,2
-1 procentskat	0,4	1,4	2,7	4,9
-3 procentskat	0,1	0,2	0,4	0,9
-diverse nedslag	-0,1	-0,2	-0,4	-0,7

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

ten, idet det begrænser mulighederne for at reducere skatten på arbejde, som de fleste økonomer er enige om er nødvendigt/hensigtsmæssig – herunder Vismændene og Velfærdskommissionen.

Det skal understreges, at der endnu ikke foreligger detaljerede registeroplysninger, der gør det muligt at beregne de provenu- og fordelingsmæssige virkninger af ejendomsværdiskattestoppet præcist. Se boks 1 for en nærmere beskrivelse af beregningsforudsætningerne.

Som nævnt ovenfor er det de stigende boligpriser, der (indirekte) har medført en lettelse i ejendomsværdibeskatningen. Stigningen i boligpriserne har imidlertid langt fra været lige store i de forskellige dele af landet, idet specielt boligerne i hovedstaden er steget kraftigt i de seneste år. Disse regionale forskelle i boligprisudviklingen har medført store geografiske forskelle i lettelsen i ejendomsværdibeskatningen. Som det fremgår af tabel 11, er den gennemsnitlige ejendomsværdiskatteprocent på landsplan faldet med 0,27 procent enhed i 2005 som følge af skattestoppet. For hovedstadsregionen har lettelsen imidlertid været 0,37 pro-

cent enhed, mens lettelsen i ejendomsværdiskatten på Fyn og i de jyske amter (bortset fra Vejle og Århus amt) kun er omkring 0,15 procent enhed. Denne udvikling har medført, at hovedstadsregionen er gået fra at være området med den højeste gennemsnitlige ejendomsværdiskatteprocent til at være et af de områder med den laveste gennemsnitlige ejendomsværdiskatteprocent. Da hovedstaden samtidig er det område med de dyreste huse og de højeste indkomster, er ejendomsværdiskatten – regionaløkonomisk set – gået fra at være en progressiv skat, hvor de ”bredeste skuldre” bar de største byrder, til nu at være det omvendte af en progressiv skat, idet det nu er de ”smalleste skuldre”, der bærer de største byrder.

Udviklingen i boligpriserne har medført, at den gennemsnitlige lettelse i ejendomsværdibeskatningen for ejerboliger i hovedstadsområdet er på 7.500 kr., mens den tilsvarende lettelse på Fyn og i de jyske amter (bortset fra Århus og Vejle amt) er på under 1.500 kr.

Opgøres lettelsen i ejendomsværdiskatten på forskellige indkomstgrupper, viser det sig, at de 10 procent af famili-

Tabel 11. Gennemsnitlig ejendomsværdiskattesats i 2005 med og uden skattestop fordelt på landsdele

	Uden skattestop	Med skattestop	Skattelettelse	Gennemsnitlig lettelse pr. ejendom
	Procent enhed			1.000 kr.
Hovedstadsregionen	0,92	0,55	0,37	7,5
Øvr. Øst for Storebælt	0,80	0,51	0,29	2,9
Fyn	0,79	0,64	0,15	1,5
Sønderjylland + Ribe	0,78	0,64	0,14	1,2
Vejle+Århus	0,82	0,60	0,22	2,7
Ringkøbing, Viborg + NJ	0,78	0,63	0,16	1,3
Hele landet	0,85	0,58	0,27	3,4

Anm. Tabellen er opgjort på ejendomsniveau.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

erne, der har de højeste indkomster, har modtaget omkring 35 procent af den samlede skattelettelse, mens de 10 procent fattigste familier kun modtager godt 2 procent af skattelettelsen. Baggrunden for den skæve fordelingsprofil er først og fremmest, at ejendomsværdiskattestoppet kun er en fordel for familier, der ejer fast ejendom, og denne andel er markant større i højindkomstgruppen, end tilfældet er i lavindkomstgruppen.

Hvis der udelukkende ses på fordelingen af skattelettelsen blandt boligejerne, viser tabel 12, at de 10 procent rigeste boligejere er den gruppe, der har haft den største lettelse i ejendomsværdibeskatningen – både målt i kr., men også målt i reduceret skatteprocent. Mens den gennemsnitlige lettelse i ejendomsværdiskatten som nævnt tidligere er 0,27 procent enhed som følge af skattestoppet, har de rigeste 10 procent af boligejerne oplevet en reduktion på 0,38 procent enhed. Baggrunden for, at ejendomsværdiskattestoppet i særlig grad har gavnnet de rigeste

boligejere, er, at prisstigningerne generelt har været højest i de områder, hvor indkomstniveauet er højt. Dertil kommer, at mange i den højeste indkomstgruppe bor i huse med en ejendomsvurdering over progressionsknækket, så i fravær af skattestop ville disse boligejere skulle betale væsentlig mere i 3-procent skat.

Måles lettelsen i boligbeskatningen i kroner, viser tabel 12, at de rigeste 10 procent af boligejerne i gennemsnit har oplevet en skattelettelse på 9.600 kr. i 2005, mens de fattigste 30 procent har oplevet en lettelse i ejendomsværdibeskatningen på omkring 2.000 kr. i 2005.

6. Formueudviklingen for boligejere og lejere

Som vist i kapitel 1 er den gennemsnitlige nettoformue for personer over 17 år på 341.000 kr. i 2003. Formuens størrelse varierer imidlertid meget mellem de forskellige boligformer. Blandt boligejerne er den gennemsnitlige nettoformue på 476.000 kr., mens beboere i de almene

Tabel 12. Gennemsnitlig ejendomsværdiskattesats for boligejere i 2005 med og uden skattestop fordelt på indkomstgrupper

	Uden skattestop	Med skattestop	Reduktion i skatteprocent	Gennemsnitlig lettelse pr. familie
	Procent enhed			1.000 kr.
Fattigste 10 procent	0,81	0,58	0,24	2,0
2. decil	0,80	0,58	0,22	2,0
3. decil	0,81	0,59	0,22	2,4
4. decil	0,82	0,59	0,23	2,6
5. decil	0,83	0,59	0,24	2,9
6. decil	0,83	0,59	0,24	3,2
7. decil	0,83	0,58	0,25	3,6
8. decil	0,84	0,57	0,26	4,1
9. decil	0,84	0,56	0,29	5,1
Rigeste 10 procent	0,95	0,56	0,38	9,6
Alle	0,85	0,58	0,27	3,8

Anm.: Kun familier, der ejer mindst én ejerbolig/fritidshus er medtaget.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Tabel 13. Udvikling i nettoformuen fordelt på boligtyper, 1996-2003					
	1996		2003		I alt
	1.000 kr.(2003-priser)		1.000 kr.(2003-priser)		
Ejerbolig	341	476	136	114	22
Almen bolig	24	34	10	6	4
Privat udl.	85	104	18	17	1
Andelsbolig	50	83	33	22	11
Alle	248	341	93	76	16

Ændring 1996-2003
Boligformue Finansiell formue

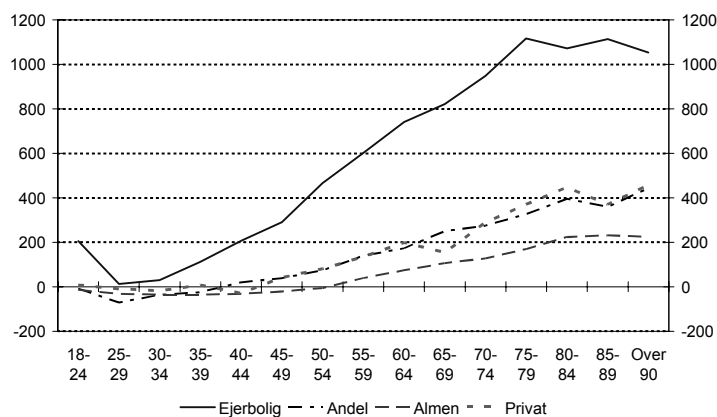
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

boliger i gennemsnit har en formue på 34.000 kr., jf. tabel 13. Denne markante forskel afspejler, at boligejer har formue bundet i fast ejendom, hvilket ikke i nævneværdig grad er tilfældet for lejere. Der- til kommer, at boligejerne i gennemsnit også har væsentlig større finansiell formue end beboerne i den almene sektor.

I forhold til formueforholdene i 1996 er boligejernes nettoformue i gennemsnit steget med 136.000 kr. målt i faste priser,

mens nettoformuen blandt beboerne i de almene boliger kun er steget med 10.000 kr. i samme periode. Denne markante forskel skyldes først og fremmest, at de stigende boligpriser/friværdier har trukket stigningen i nettoformuen. Af boligejernes stigning i nettoformuen er det således 114.000, der kan henføres til højere boligformue, mens 22.000 kr. skyldes højere finansiell formue – begge beløb opgjort i faste priser.

Figur 7. Nettoformue fordelt på alder og boligtype i 2003, 1.000 kr.

Anm.: Baggrunden for den forholdsvis store gennemsnitsformue blandt unge i alderen 18-24 år i ejerbolig er, at hjemmeboende børn over 17 år regnes for at være i samme familie som forældrene, og da den samlede formue fordeles ligeligt på de voksne familiemedlemmer, får hjemmeboende "børn" over 17 år ligeledes beregningsmæssigt andel i formuen.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Formuen vil typisk stige gennem livsforløbet i takt med, at opspring fra erhvervsindkomst akkumuleres og boligejere gradvist afdrager gæld i huset.

Denne sammenhæng er illustreret i figur 7, der viser, hvordan den gennemsnitlige nettoformue afhænger af alderen indenfor forskellige boligtyper. Som det fremgår, er der for alle boligtyper en tendens til, at nettoformuen øges med alderen. Dette gælder særligt for boligejere. For boligejere over 75 år er nettoformuen i 2003 på omtrent 1.100.000 kr. pr. person. Samtidig viser figuren, at der er en tendens til, at nettoformuen ikke stiger yderligere efter 75-års alderen. Det kan for det første skyldes, at den enkelte ikke længere har gæld og derfor ikke øger formuen via gældsreduktion. Derudover kan det skyldes, at ældre i en vis udstrækning bruger formueafkastet (boligprisstigningerne og/eller det finansielle afkast) enten til privat forbrug eller overfører skattefri beløb til børn og børnebørn som forskud på arven for derved at undgå eventuel arveafgift.

For pensionister, der bor i almene boliger, udgør den gennemsnitlige nettoformue omtrent 200.000 kr., mens nettoformuen for pensionister i andelsboliger eller privat udlejningsbyggeri ligger på omkring 400.000 kr.

7. Store forbrugsmuligheder for pensionister i ejerbolig

Som vist i de foregående afsnit har en stor del af pensionisterne store formuer udover eventuel pensionsopsparing. F.eks. har de fleste pensionister, der bor i ejerbolig, typisk ingen – eller forholdsvis lille – gæld i huset, og der er derfor ofte en betydelig friværdi i huset. Derudover er der mange pensionister, der har fri opsparing i form af aktier, obligationer eller bank-

indeståender. Såfremt den enkelte pensionist vælger løbende at bruge af denne formue frem for at give den videre som arv til børn og børnebørn, bliver det derved muligt at opnå et højere forbrug, end den løbende indkomst giver mulighed for.

I dette afsnit er der foretaget beregninger, der belyser hvor meget, formuen påvirker pensionisternes forbrugsmuligheder, hvis den enkelte gradvist bruger af formuen. I beregningerne er det antaget, at den enkelte bruger af formuen i et tempo svarende til, at hele formuen er forbrugt på det (statistisk set) forventede dødstidspunkt. For en mand på 67 år indebærer denne forudsætning, at hele formuen er brugt til forbrug, når han bliver godt 81 år, idet den forventede restlevetid for 67-årige mænd er 14,3 år. I boks 2 er beregningsforudsætningerne nærmere beskrevet.

Ved at indregne formuen i pensionisternes forbrugsmuligheder øges den gennemsnitlige disponible indkomst i 2003 fra 140.400 kr. til 217.000 kr. – dvs. en stigning på næsten 77.000 om året, jf. tabel 14. Omregnet til merforbrug om måneden svarer det til ca. 6.400 kr. Nedsparing af eventuel formue kan således give et betydeligt løft i de løbende forbrugsmuligheder for pensionister. Af løftet i forbrugsmulighederne på 77.000 kr. om året bidrager nedsparing af friværdien med godt 50.000 kr., mens det løbende forbrug af finansiell formue kan løfte forbrugsmulighederne med yderligere godt 26.000 kr. om året.

Som det fremgår af tabel 14, kan formuen – i gennemsnit – bidrage til at øge forbrugsmulighederne for alle indkomstgrupper set under ét. F.eks. øges indkomsten for de fattigste 10 procent fra 83.000 kr. til 114.500 kr., mens de rigeste 10 pro-

Boks 2. Indregning af formuen i forbrugsmulighederne for pensionister

Hovedprincippet i beregningen af formuebidraget til pensionisternes forbrugsmuligheder er, at bidraget fastsættes som en annuitet målt i faste priser således at hele formuen er brugt på det (statistisk set) forventede dødstidspunkt. Formuens forbrugsmuligheder antages med andre ord at blive fordelt ligeligt (målt realt) i resten af personens forventede levetid. Beregningsmetoden er inspireret af lignende beregninger i den tværministerielle rapport *Ældres økonomiske vilkår*, september 2003.

For så vidt angår annuitetsberegningen af boligformuen er det antaget, at boligformuen øges med 4 procent pr. år som følge af forventede boligprisstigninger, mens realrenten efter skat på nedspringslånet antages at være 1,5 procent p.a., mens inflationen antages at være 2 procent p.a. Den finansielle formue antages at blive forrentet med 2,0 procent om året efter skat, svarende til en realrente efter skat på 0,0 procent.

Da det må forventes, at forbrugsevnerne gradvist falder med alderen, kan der argumenteres for, at det vil være mest realistisk at antage, at nedsparingen af formuen er kraftigst i de første år som pensionist og gradvist falder mod det forventede dødstidspunkt. Antagelsen om, at formuens forbrugsmuligheder fordeles ligeligt i resten af den forventede levetid, bidrager således til at undervurdere formuens bidrag til forbrugsmulighederne. Omvendt vil den enkelte af forsigtighedshensyn formentlig ikke disponere efter, at hele formuen er forbrugt på det (statistisk set) forventede dødstidspunkt, hvilket isoleret set trækker i retning af at overvurdere forbrugsmulighederne.

Selvom beregningen af formuens bidrag til forbrugsmulighederne er baseret på en række antagelser, er der ingen tvivl om, at formuen er væsentlig at medregne i beskrivelsen af de ældres forbrugsmuligheder.

cent får øget forbrugsmulighederne fra 283.000 kr. til 500.000 kr.

Indregningen af formuen i forbrugsmulighederne medfører i mange tilfælde, at den enkeltes placering i indkomstfordelingen ændres. F.eks. vil en boligejer med stor friværdi og en lille disponibel indkomst rykke fra lavindkomstgruppen op i enten mellem- eller højindkomstgruppen afhængig af formuens størrelse. Omfanget af disse skift i indkomstfordelingen er illustreret i tabel 15.

Tabellen viser for eksempel, at 40,2 procent af de pensionister, der hører til lavindkomstgruppen målt ud fra den disponible indkomst, rykker op i mellemindkomstgruppen, når formuen indregnes, mens 2,5 procent af lavindkomstgruppen rykker helt op i højindkomstgruppen ved indregning af formuen. Tilsvarende er der personer, der målt ud fra den disponible indkomst befandt sig i højindkomstgruppen, som ved indregning af formuen rykker ned i indkomstfordelingen, fordi de bliver "overhalet" af personer, der har en større formue.

Tabel 14. Fordeling af disponible indkomster blandt pensionister, 2003

	Disponibel indkomst	Formuekorrigeret disponibel indkomst	Bidrag fra boligformue	Bidrag fra finansiell formue
1.000 kr.				
Fattigste 10 procent	83,4	114,5	16,9	14,2
2. decil	99,0	139,6	26,2	14,4
3. decil	105,5	146,9	27,5	13,9
4. decil	111,5	156,2	27,1	17,7
5. decil	117,7	163,4	27,2	18,5
6. decil	126,7	190,4	40,3	23,4
7. decil	138,9	214,8	49,1	26,9
8. decil	155,6	242,4	59,2	27,6
9. decil	182,9	302,3	84,2	35,2
Rigeste 10 procent	283,4	499,6	144,5	71,7
I alt	140,4	217,0	50,2	26,4

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Selvom indregningen af formuen i forbrugsmulighederne øger de gennemsnitlige forbrugsmuligheder for både de laveste og højeste indkomstgrupper indebærer indregningen af formuen, at der er en betydelig større ulighed i forbrugsmulighederne, end de "rene" disponible indkomster giver indtryk af. Det er illustreret i figur 8, der viser hvor stor en andel af indkomsten/forbrugsmulighederne, der tilhører de enkelte indkomstgrupper. Ser vi på de rigeste 10 procent af befolkningen, fremgår det, at målt ud fra den disponible indkomst har denne gruppe omkring 20 procent af indkomstmassen.

Medtages formuen, øges denne andel til 28 procent af de samlede forbrugsmuligheder. Omvendt viser figuren, at for de 10 procent fattigste reduceres deres andel af de samlede forbrugsmuligheder fra knap 6 procent til knap 4 procent ved indregning af formuen.

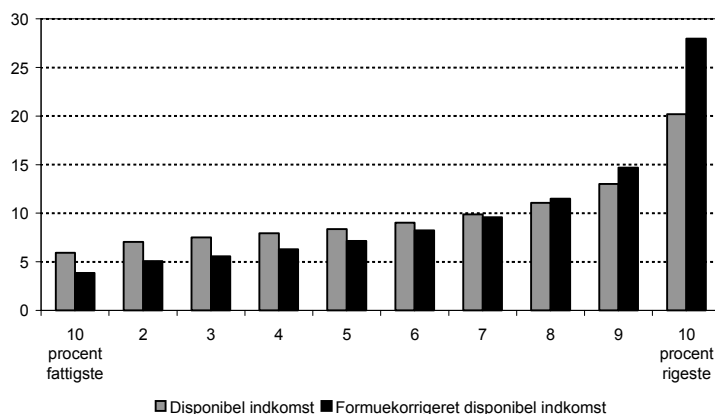
At uligheden blandt pensionisterne stiger ved at indregne formuen i forbrugsmulighederne kan alternativt illustreres ved at se på ginikoefficienten henholdsvis før og efter indregningen af formuen. Som det fremgår af tabel 16, øges ginikoefficienten i 2003 fra 20,0 procent til 33,3 procent ved at medtage formuen i indkomstdefinitionen. Det er umiddelbart

Tabel 15. Pensionisters placering i indkomstfordeling med og uden indregning af formuen, 2003

	Placering i indkomstfordeling når formue indregnes		
	Lavindkomst	Mellemindkomst	Højindkomst
	Procent		
Lavindkomst	57,2	40,2	2,6
Mellemindkomst	14,0	75,1	10,9
Højindkomst	0,9	34,5	64,6

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 8. Fordeling af den disponible indkomst blandt pensionister i 2003 med og uden formuekorrektion

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

vanskeligt at forholde sig til hvor meget, merulighed dette markante løft i ginikoefficienten egentlig er udtryk for. For at få en fornemmelse af hvad en ginikoefficient i den størrelsesorden dækker over, kan det nævnes, at OECD har opgjort den generelle indkomstilighed i Storbritannien til 32,6, mens uligheden i USA er beregnet til 35,7. Indregningen af formuen i pensionisternes indkomster medfører således populært sagt, at den faktiske ulighed i pensionisternes forbrugsmuligheder er på niveau med den indkomstilighed, der generelt ses i nogle af de vestlige lande med størst ulighed.

Den kraftige stigning i boligpriserne i de senere år har som tidligere nævnt øget formuerne markant. Denne udvikling har

medført, at uligheden i den formuekorrigerede indkomst for pensionister er tiltaget. Som det fremgår af tabel 16, er uligheden i den formuekorrigerede indkomst steget med 4,6 procent enheder, mens uligheden i den "rene" disponible indkomst for pensionisterne kun er steget med 1,7 procent enheder siden 1996.

Som vist tidligere er den formuekorrigerede indkomst for pensionister på 217.000 kr. Dette gennemsnitsniveau svarer omtrent til den disponible indkomst for en person i den erhvervsaktive alder, der ligger på 79-procents fraktilen – dvs. 79 procent af de erhvervsaktive har en disponible indkomst, der er lavere. Indregningen af formuen i forbrugsmulighederne medfører således, at pensionister

Tabel 16. Udviklingen i indkomstiligheden

	1996	2003	1996-03
	Procent		Procent enhed
Disponibel indkomst	18,3	20,0	1,7
Formuekorrigeret	28,8	33,3	4,6

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

i gennemsnit har større forbrugsmuligheder end personer i de erhvervsaktive aldersgrupper. På den baggrund kan det diskuteres, om det er rimeligt, at ældre i en række forskellige sammenhænge begunstiges økonomisk uden skelen til deres formueforhold – herunder specielt boligformue. F.eks. er det vanskeligt at se rationale for at pensionister med store friværdier begunstiges med en særlig lav ejendomsværdiskat, ligesom det er "spild" af offentlige midler at give ældrecheck til rige pensionister med store friværdier. Tilsvarende kan der argumenteres for, at pensionstillægget – dvs. den indkomstafhængige del af folkepensionen – i en eller anden grad også gøres afhængig af den enkeltes samlede formue.

I perioden fra 1996 til 2003 er forbrugsmulighederne for pensionister steget med i gennemsnit 3,2 procent om året, når der renses for den generelle inflation i perioden. For pensionister, der bor i ejerbolig, har denne fremgang været 3,8 procent, mens pensionister, der bor til leje i almene boliger, kun har oplevet en real fremgang i forbrugsmulighederne på 1,8 procent om året, jf. tabel 17. Disse forskelle afspejler blandt andet, at den del af stigningen i forbrugsmulighederne, der skyldes formuefremgang, har været langt

større for boligejere på grund af de stigende boligpriser.

Samtidig viser tabellen, at når formuen indregnes i forbrugsmulighederne, har pensionister, der bor i ejerbolig, i gennemsnit en mulighed for et forbrug på 267.300 kr. om året – dvs. mere end 22.000 kr. pr. måned. Blandt de erhvervsaktive aldersgrupper (25-59 årige) er det kun 8 procent, der har en disponibel indkomst, der er højere, hvilket viser, at pensionister, der bor i ejerbolig, generelt er meget gunstigt stillet rent økonomisk. Samtidig understreger denne beregning det urimelige i, at alle pensionister i ejerbolig får "aldersrabat" på ejendomsværdiskatten.

Et af argumenterne for at give pensionister rabat på ejendomsværdiskatten har formentlig oprindeligt været, at en del pensionister kan have vanskeligt ved at betale fuld ejendomsværdiskat som følge af lav disponibel indkomst. Men her er pointen, at friværdien kan benyttes til at betale ejendomsværdiskatten med enten ved optagelse af lån i en kreditforening eller pengeinstitut eller ved, at der bliver mulighed for at indefryse ejendomsværdiskatten med en forrentning svarende til markedsrenten.

Tabel 17. Formuekorrigerede disponible indkomster for pensionister

	1996	2003	Ændring	Gennemsnitlig årlig ændring
	1.000 kr. 2003-priser			Procent
Ejerbolig	206,4	267,3	60,9	3,8
Almen	125,5	141,7	16,2	1,8
Privat udl.	149,5	176,7	27,2	2,4
Andelsbolig	131,0	155,9	24,8	2,5
I alt	174,4	217,0	42,6	3,2

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Kapitel 3. Store pensionsindbetalinger

1. Indledning og sammenfatning

Det danske skattesystem er indrettet på en måde, så det er favorabelt at opspare på en pensionsopsparing med løbende udbetaling frem for andre opsparingsordninger. Dette er med til at tilskynde folk til at spare op til deres pension. Denne incitamentsstruktur er for så vidt god, da det sikrer en større pensionsopsparing for den enkelte, og flere personer dermed spreder deres indkomster ud over hele livet. Der er dog i praksis ingen øvre grænse for hvor meget, man kan indbetale på pensionsordninger. Det medfører, at nogle indbetaler meget høje årlige beløb på pensionsordninger med løbende udbetalinger alene med det formål at udnytte skattefordelen. Derudover er det generelt usundt med et ubegrænset subsidie, hvorfor det kan være fornuftigt med en maksimumgrænse for skattebegünstigede indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger. Tilsvarende er der en maksimumsgrænse på indbetalingerne til kapitalpensioner.

Udover den skattefordel, der direkte ligger i den lempeligere beskatning af pensionsopsparinger med løbende udbetalinger, kan der opnås yderligere skattefordele ved denne opsparing. For det første udskyder man betalingen af indkomstskatten, hvilket giver en fordel, hvis skattesatsen er lavere ved udbetalings-tidspunktet end ved indbetalingstidspunktet. Derudover kan man udnytte nogle ekstra fordele, hvis man lånefinansierer indbetalingen. Endelig kan man i nogle tilfælde helt slippe for at betale indkomstskat i Danmark af pensionen, hvis man fraflytter Danmark, inden pen-

sionen udbetales. Dette beskrives nærmere i afsnittene 2, 3 og 4.

I afsnit 5 og 6 fokuseres der på personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger. En nærmere analyse af disse personer viser, at disse pensionsindbetalere groft sagt er mænd i midten af 50'erne bosat i en ejerbolig i hovedstadsområdet, har en lang videregående uddannelse og er topledere eller lønmodtagere på højeste niveau. Samtidig har de en bruttoindkomst over én mio. kr. og har typisk en nettoformue over én mio. kr. Den gennemsnitlige årlige pensionsindbetaling blandt disse personer er på 237.000 kr., og det drejer sig i alt om over 65.000 personer.

I perioden 1999-2003 er antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. i 2006-priser på pensionsordninger med løbende udbetalinger steget med 65 procent. Udover, at antallet af personer, der indbetaler høje beløb, er steget, er også pensionsindbetalingerne i forhold til bruttoindkomsten steget for denne gruppe.

Blev der indført en grænse på 100.000 kr. for fradragsberettiget indbetalinger på pensionsordninger med løbende udbetalinger, ville dette give et skatteprovenu på 5,3 mia. kr. i fremrykket indkomstskattebetaling. En del af dette provenu vil være permanent, da en del af de indbetalinger, der kan fratrækkes i topskattebetalingen, ikke vil beskattes med topskattesatsen ved udbetalingen. Udover dette fremrykkede provenu vil der også

være et øget provenu fra et øget afkastprovenu. Hvis indbetalinger på pensionsordninger, der overstiger 100.000 kr., blev beskattet efter de almindelige regler frem for efter de mere lempelige regler, der gælder for pensionsafkast, ville dette kunne give et permanent årligt provenu på mellem 1,1-1,6 mia. kr.

2. Skattefordele ved pensionsopsparing

Der ligger flere mulige skattebesparelser ved at indbetale bidrag til pensionsordninger med løbende udbetalinger. For det første beskattes afkastet fra pensionsordningen kun med 15 procent, hvilket er en del lavere end beskattningen af kapitalindkomst og aktieindkomster.

Udover den favorable afkastbeskatning ligger der en mulig skattebesparelse i, at man udskyder betalingen af indkomstskatten ved indbetaling til pensionsordninger med løbende udbetalinger. Således kan man fuldt fratække indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger i skattegrundlaget, og indkomstskatten af dette betales først ved udbetalingen af pensionen. I dette ligger der to mulige skattefordele. Dels vil nogle personer betale topskat i de år, de arbejder, men ikke i de år, hvor de modtager pensionen. På indbetalingstidspunktet fratrækkes beløbet i topskattegrundlaget, mens der på udbetalingstidspunktet skal betales en skattesats mindre end topskatten for den del af pensionsudbetalingen, der ligger under topskattegrænsen. Derudover er der en mulighed for, at indkomstskatten bliver lettet i årene fremover, hvorved en del af den skattegevinst, der opstår på indbetalingstidspunktet, bliver permanent. Med andre ord deltager man i et "lotteri" om, hvorvidt indkomstskatten bliver sænket i årene fremover.

For at illustrere dette gennemgås der her et simpelt eksempel, hvor indbetalinger på pensionsordninger og almindelige opsparingsordninger sammenlignes. Dels under antagelse af, skattesatserne ikke ændrer sig over tid og dels, hvor topskattesatsen er faldet ved udbetalingstidspunktet.

Det antages, at der i alle tilfælde brutto spares 240.000 kr. op hvert år i ti år. Dette sker i form af obligationer, aktier eller på en pensionsordning med løbende udbetalinger. I tilfældet med obligationer og aktiekøb betales der indkomstskat, inden købet foretages, mens der ved en pensionsopsparing først betales indkomstskat ved udbetalingstidspunktet. I alle tilfælde er der regnet på et indkomstgrundlag over topskattegrænsen, og der er antaget en positiv nettokapitalindkomst. Alle opsparingsordninger giver det samme årlige afkast før skat på fem procent. Hvor stor er opsparingen efter de ti år i disse tilfælde? Dette er illustreret i tabel 1 nedenfor.

Som det fremgår af tabellen, er den samlede opsparing efter skat ikke ens ved de tre opsparingstyper. Således giver pensionsordningen den højeste samlede opsparing, mens obligationsopsparingen giver den laveste opsparing efter skat. Og dette selvom det forudsatte afkast før skat er fuldstændig ens på tværs af opsparingsformerne. Ved at beskatte afkastet på opsparing forskelligt, afhængigt af, om opsparingen er placeret på en pensionsordning, obligationsopsparing eller aktiebeholdning, da gøres det mest fordelagtigt at placere opsparingen på en pensionsordning med løbende udbetaling. Der er dog selvfølgelig den hage ved pensionsopsparingen, at man ikke kan få den udbetalt, når man vil, men skal have den udbetalt over minimum en tiårig periode.

Tabel 1. Indestående ved opsparing efter ti år. Alle tal er i 2006 kroner

Opsparingsordning	Indestående efter ti år	Gevinst sammenlignet med obligationer
Obligationer	986.657	0
Aktier	1.045.629	58.972
Pension: uændret topskat	1.111.642	124.985
Pension: topskat halveret	1.314.991	328.334
Pension: ingen topskat	1.518.341	531.684

Anm.: Beregningerne er lavet under forudsætning af, at indbetaleren i alle tilfælde betaler topskat og har en positiv nettokapitalindkomst. De sidste to rækker forudsætter dog hhv. et fald i topskatten på 7,5 og 15 procentpoint. Alle opsparinger giver et afkast før skat på 5 procent pr. år, og der er forudsat en inflationsrate på 2 procent pr. år. Der opspares brutto 240.000 kr. i 2006 kr. hvert år i ti år.
Kilde: AErådet

Udover, at opsparingen på pensionsordninger i sig selv er mere fordelagtig end de andre opsparingsordninger, er der en yderligere mulig gevinst i denne ordning. Således opnås der en yderligere gevinst, hvis skattesatserne falder i årene fremover. Forestiller man sig således, at topkattesatsen er halveret i de år, hvor pensionen kommer til udbetaling, vil personen, der indbetaler på pensionsordningen, have omkring 328.000 kr. i gevinst. Bortfalder topskatten helt, vil personen have næsten 532.000 kr. i gevinst. Altså væsentlig mere end de andre personer har. Omvendt, hvis topskatten stiger, vil værdien af pensionsopsparingen naturligvis falde. Det ligger dog ikke umiddelbart i kortene, at indkomstskatten stiger. Tværtimod har mange politiske partier udtrykt ønske om, at indkomstskatten skal sænkes i årene fremover.

Det er ikke nødvendigt, at skattesatsen nedsættes politisk for, at der er en potentiel indkomstskattebesparelse. Således sparer man også indkomstskat i det tilfælde, hvor man på indbetalingstidspunktet fratrukker pensionsindbetalingen i topskattebetalingen, mens hele eller dele af udbetalingen af pensionen ligger

under topskattegrænsen. Det er således kun i de tilfælde, hvor man har andre pensionsudbetalinger helt op til topskattegrænsen, at der skal betales topskat af hele pensionsudbetalingen. Topskattegrænsen er i 2006 på 318.700 kr.

3. Lånefinansieret pensionsopsparing

En måde at finansiere en høj indbetaling på pensionsordninger er ved at låne penge og indbetale disse penge på en pensionsordning. En måde at låne pengene er at belåne en evt. friværdi i huset. Eksempelvis kunne man låne en mio. kr. på et afdragsfrit lån og indbetale hele beløbet på en pensionsordning med løbende udbetaling. Herefter kan der de følgende ti år fratrukes 100.000 kr. årligt i den personlige indkomst. Har man en positiv nettokapitalindkomst, kan man samtidig fratrukke renteudgifterne til lånet fuldt ud og dermed få en skattebesparelse på op til 59 procent. Ved udbetaling af pensionen skal der naturligvis betales indkomstskat, men det modsvarer blot den besparelse, man har haft ved over en ti-årig periode at kunne fratrukke indbetalingen fra grundlaget i indkomstskatten.

Boks 1. Pensionsindbetalingsregler

Der er forskellige skatteregler gældende afhængigt af, om der indbetales til en pensionsordning med løbende udbetaling eller en pensionsordning hvor udbetalingen er et engangsbeløb. En pensionsordning med løbende udbetaling kan være en ratepension eller en pensionsordning med livslang løbende udbetalinger. Pensionsordninger, der udbetales som et samlet beløb, er typisk en kapitalpension.

Indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger kan fuldt fratrækkes i indkomstskattegrundlaget. Dette fradrag kan udnyttes helt til topskatten, og kan således have en skatteværdi på op til 59 procent. Når pensionen udbetales, betaler man skat af dette efter de gældende indkomstskatteregler.

Indbetalinger til en kapitalpension kan derimod ikke fuldt fratrækkes i indkomstskattegrundlaget. Således kan der kun fratrækkes indbetalinger til kapitalpensioner på op til 42.000 kr. pr. år, og derudover kan disse indbetalinger ikke fratrækkes i topskattegrundlaget. Den maksimale fradragsværdi for indbetalinger til kapitalpensioner kan derfor kun blive på omkring 45 procent. Når kapitalpensionen kommer til udbetaling, beskattes det udbetalte beløb med 40 procent.

Der er dog visse begrænsninger på indbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger. Således skal indbetalingerne som udgangspunkt indbetales over en årrække på minimum ti år. Indbetaler man et enkelt år et forhøjet bidrag til sin løbende pensionsordning, kan dette ikke fuldt ud udnyttes som fradrag i indbetalingsåret. I stedet skal dette fradrag udjævnes over ti år. Har man udnyttet et for højt fradrag ved midlertidige store indbetalinger, bliver der tillagt en årlig rente på seks procent på efterskattebetalingen.

Ved denne metode skal man altså reelt kun betale 41 procent af renteudgifterne ved lånet, da resten finansieres ved en skattebesparelse. Omvendt beskattes afkastet på pensionsordningen kun med 15 procent. Derudover ligger der en yderligere potentiel skattebesparelse i, at indkomstskattesatsen kan falde på udbetalingstidspunktet i forholdt til indbetalingstidspunktet. Enten hvis skattesatsen falder som følge af en politisk beslutning eller, hvis hele eller dele af pensionsudbetalingen ligger under topskattegrænsen, mens hele indbetalingen blev fratrukket i topskattebetalingen.

Nedenfor er der regnet på et konkret eksempel, hvor en person benytter denne model. Personen låner en mio. kroner på et afdragsfrit lån og indbetaler disse penge på en pensionsordning med løbende udbetaling. Denne indbetaling fratrækkes i indkomstskattegrundlaget over en tiårig periode. Personen har positiv nettokapitalindkomst og betaler topskat. Konsekvenserne af at benytte denne model er belyst i tabel 2 nedenfor.

Ved at benytte denne model får personen en nettogevinst på 266.254 kr. Og dette under forudsætning af, at renten på lånet og pensionsopsparingen er de samme – nemlig fem procent. Gevinsten lig-

Tabel 2. Personeksempel med lånefinansieret pensionsopsparing. Alle tal er i 2006 kroner	
Lån	
Lånebeløb	1.000.000
Renteudgifter efter skat	187.826
Gæld ultimo	820.348
Samlet "udgift"	1.008.174
Pensionsopsparing	
Indbetalt beløb	1.000.000
Værdi af fradrag	540.572
Indestående efter afkast- og indkomstskat	733.856
Samlet "indtægt"	1.274.428
Samlet gevinst	266.254
Anm.: I alle tilfælde er der benyttet en årlig rente på 5 procent og en årlig inflationsrate på 2 procent. "Udgift" skal forstås som nutidsværdien af renteudgiften og gælden. "Indtægter" skal forstås som nutidsværdien af fradragsværdien af pensionsindbetalingerne og det samlede indestående på pensionsopsparingen efter renter, afkastbeskatning samt indkomstbeskatning. Evt. andre omkostninger ved optagelse af lån end renteomkostninger er ikke medregnet.	
Kilde: AErådet	

ger altså udelukkende i skattebesparelsen. Det er altså skattevæsnet, der betaler hele gevinsten.

Falder topskattebetalingen oven i købet i løbet af perioden, bliver gevinsten blot endnu større. Dette kan forekomme enten, hvis topskattesatsen bliver sat ned eller, hvis man på udbetalingstidspunktet har en lavere indkomst end ved indbetalingstidspunktet, som betyder, at man helt eller delvist slipper for topskattebetalingen.

4. Udbetaling af pension i udlandet

Endelig er der også den mulighed at fraflytte Danmark, når udbetalingen af pensionen finder sted. De konkrete beskatningsregler af pensionsudbetalingen afhænger i sådanne tilfælde af Danmarks aftale med det pågældende land. Flytter man eksempelvis til Frankrig eller Spanien, skal der betales skat af pensionen efter disse landes mere lempelige beskatningsregler. Dvs. fraflytter man Danmark

til fordel for disse to lande, spares der altså fuldstændigt den danske skattebetaling i pensionsordninger. Hverken ved indbetalingstidspunktet eller ved udbetalingstidspunktet modtager det danske skattevæsen en krone af pensionsopsparingen. I stedet beskattes udbetalingen af pensionen i det pågældende land efter landets skatteregler. Dette gælder kun for pensionsordninger med løbende udbetalinger og der gælder specielle regler, hvis arbejdsgiver har indbetalt et ekstraordinært stort beløb på pensionsopsparingen kort tid før fraflytningen af Danmark. Se AErådet (2002), "Skattefri fraflytning til Frankrig".

I 2004 var der godt 850 danske statsborgere over 60 år, der fraflyttede Danmark. Antallet af personer over 60 år, der fraflytter Danmark, har de seneste fem år været kraftigt stigende. Således er det årlige antal af danske statsborgere over 60 år, der er fraflyttet Danmark, steget med 50 procent fra 2000 til 2004. Dette skal

sammenlignes med, at det samlede antal årlige fraflytninger af danske statsborgere fra Danmark er faldet med 3,5 procent i samme periode.

Nogle af de mest populære steder for personer over 60 år at fraflytte til er Spanien eller Frankrig. Således var omkring 40 procent af fraflytningerne af danske statsborgere over 60 år til Frankrig eller Spanien i 2004.

Mens de ovenstående tal siger noget om omfanget af de årlige udflytninger, siger de ikke direkte noget om det samlede antal pensionister bosat i udlandet. Et mål for dette er at se på hvor mange personer over 67 år, der er bosat i udlandet og som samtidig modtager en offentlig pension fra Danmark. Dette antal har været stigende over de seneste ti år. Således er der omkring 10.000 personer over 67 år bosat uden for Norden, som modtager offentlig pension fra Danmark. Dette er næsten en fordobling i forholdt til antallet i 1995. En oversigt over udviklingen i dette er vist i tabel 3 nedenfor.

Af tabellen fremgår det, at antallet af pensionsmodtagere bosat i Frankrig og Spanien har været stigende i perioden. Således er antallet af personer over 67 år, der modtager pension fra Danmark, men er bosat i Frankrig og Spanien, steget med henholdsvis 168 og 85 procent over perioden. Er man bosat i disse lande, skal

der ikke betales skat i Danmark af hverken folkepension eller private pensioner. Beskatningsretten er derimod hos bopælslandet.

Det skal bemærkes, at udover de personer, der er anført i tabellen, er der omkring 10.000 personer over 67 år bosat uden for Danmark i de nordiske lande, der modtager pension fra Danmark i 2005. Heraf er langt hovedparten bosat i Sverige. Dette udgør ikke noget skattemæssigt problem, da kildelandet – dvs. Danmark – har beskatningsretten. Folkepensioner og private pensioner opsparet i Danmark bliver således beskattet i Danmark, selvom man er bosat i et andet nordisk land.

I tabellen er kun angivet personer, der modtager offentlig pension fra Danmark. Det reelle omfang af pensionister bosat i udlandet er derfor større, end tallene i tabel 3 angiver. Således vil personer, der ikke modtager offentlig pension fra Danmark, ikke indgå i statistikken, selvom de får private pensionsordninger optjent i Danmark, udbetalt i udlandet.

5. Beskrivelse af hvem der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i pensionsordninger med løbende udbetalinger
 På baggrund af lovmodellen fra 2003 gives der i dette afsnit en beskrivelse af de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger. Pensionsindbetalin-

Tabel 3. Antal personer over 67 år bosat i udlandet, som modtager offentlig pension fra Danmark

	1995	2000	2005
Bosat uden for Norden i alt	5.296	9.990	9.894
Bosat i Frankrig	370	610	991
Bosat i Spanien	964	1.287	1.786

Anm.: Kun personer bosat uden for Norden er medtaget.
 Kilde: Diverse Statistiske efterretninger, Danmarks Statistik samt AErådet.

Tabel 4. Fordeling af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr.			
Interval	Gns. indbetalt beløb	Andel	Antal
	Kroner	Procent	Personer
100.000-200.000	132.000	68,9	45.400
200.000-300.000	239.000	14,9	9.800
300.000-400.000	347.000	5,7	3.800
400.000-500.000	447.000	3,1	2.100
500.000-1.000.000	655.000	4,9	3.200
Over 1.000.000	1.801.000	2,5	1.700

Anm.: Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling. Kun personer mellem 25-65 år er medtaget.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

ger og indkomster er fremskrevet til 2006-niveau med den almindelige lønudvikling.

I alt drejer det sig om over 65.000 personer, der årligt indbetaler mere end 100.000 kr. på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Overordnet set er den gennemsnitlige person, der indbetaler disse store beløb, en mand i midten af 50'erne, han har en lang videregående uddannelse, har en bruttoindkomst på mere end 1 mio. kr. om året og er bosat i omegnen af København. Den gennemsnitlige årlige indbetaling blandt disse personer er på 237.000 kr.

Langt hovedparten af disse personer indbetalte et årligt beløb under 200.000 kr. Således indbetalte knap 70 procent af dem, der indbetaler mere end 100.000 kr.,

et beløb mellem 100.000-200.000 kroner, mens 15 procent af disse personer indbetalte et beløb mellem 200.000-300.000 kr. Fordelingen på indbetalingsintervaller er angivet i tabel 4.

Det fremgår også af tabellen, at der er en lille gruppe af personer, der indbetaler meget høje beløb. Således indbetaler omkring 1.700 personer et beløb på over 1 mio. kr. Og blandt disse personer er de gennemsnitlige årlige indbetalte beløb 1,8 mio. kr.

Går man mere i detaljer med beskrivelsen af de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger med løbende udbetalinger, ser man først og fremmest, at mænd er klart overrepræsenteret i denne gruppe. Således udgør mændene næsten 80 procent i denne

Tabel 5. Kønsfordeling og gennemsnitlig årlig pensionsindbetaling		
	Gennemsnitlig årlig indbetaling	Andel
	Kr.	Procent
Mænd	243.000	78,1
Kvinder	215.000	21,9
I alt	237.000	100,0

Anm.: Som tabel 4.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

gruppe, mens kvinderne kun udgør de 20 procent.

Udover at mænd er klart overrepræsenteret i denne gruppe, indbetaler de også et højere beløb årligt, end kvinder gør. Således ligger den gennemsnitlige årlige indbetaling for mænd næsten 15 procent højere end den gennemsnitlige årlige indbetaling for kvinder i denne gruppe. Kønsfordelingen blandt de høje pensionsindbetalinger fremgår af tabel 5.

Udover den skæve kønsfordeling er der en klar overvægt af personer over 50 år i denne gruppe. Således udgør personer mellem 50 og 65 år næsten to tredjedele af de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger. Dette er næsten en dobbelt så stor en andel, som denne aldersgruppe udgør af befolkningen mellem 25 og 65 år. Pensionsopsparingen er for en stor dels vedkommende altså ikke en langsigtet opsparing, men har mere karakter af en almindelig opsparing, der er subsidieret gennem

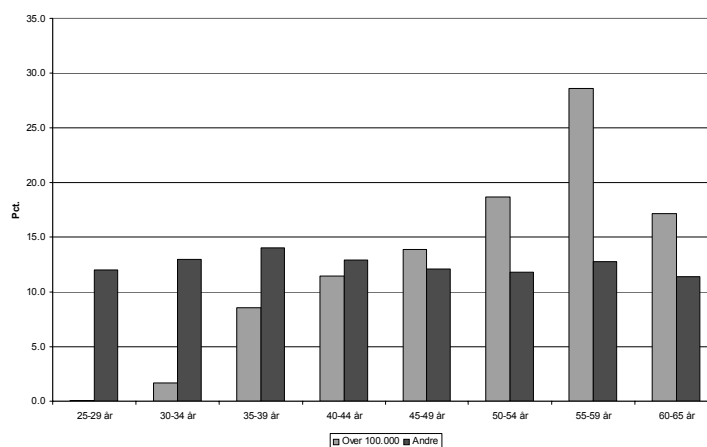
skattesystemet. Den konkrete aldersfordeling kan ses af figur 1 nedenfor.

Af figuren fremgår det også, at den største enkelte aldersgruppe er personer mellem 55 og 59 år, hvor knap 30 procent af indbetalerne befinder sig. Herudover ses det af figur 1, at der er meget få personer under 40 år, der indbetaler store beløb på pensionsordninger.

Udover, at personer over 50 år er antalsmæssigt overrepræsenteret i gruppen af personer med store pensionsindbetalinger, er deres gennemsnitlige indbetaling også væsentlig højere end indbetalingerne fra personer under 50 år i samme gruppe. Blandt personer med indbetalinger over 100.000 kr. er den gennemsnitlige årlige pensionsindbetaling således over 30 procent højere for personer over 50 år, end indbetalingen for personer under 50 år.

Generelt er der en stigende gennemsnitlig indbetaling med alderen for denne

Figur 1. Aldersfordeling

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling.

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen.

gruppe, og personer i aldersgruppen 60-65 år indbetaler i gennemsnit omkring 287.000 kr. årligt, hvilket er klart det højeste gennemsnitlige beløb på tværs af aldersgrupperne. Den gennemsnitlige årlige pensionsindbetaling på tværs af aldersgrupper samt forskellen i aldersgruppernes andel relativt til en tilsvarende aldersgruppes andel af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år kan ses nedenfor i tabel 6.

Ser man på den geografiske fordeling af personerne med høje pensionsindbetalinger, er der en klar overvægt bosat i omegnen af København. Således er over 20 procent bosat i Københavns amt, mens det for resten af befolkningen mellem 25 og 65 år kun er godt 10 procent, der er bosat i Københavns amt. Tilsvarende er der også en overrepræsentation på omkring 100 procent blandt dem, der er bosat på Frederiksberg eller i Frederiksborg amt. Samlet set er godt halvdelen af alle personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt, bosat i hovedstadsregionen, Frederiksborg amt eller Roskilde amt.

Figur 2 viser den geografiske fordeling blandt personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger, sammenlignet med den geografiske fordeling blandt resten af befolkningen mellem 25 og 65 år. Søjlerne angiver den relative forskel mellem andelen, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt sammenlignet med andelen af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år bosat i samme område.

I Københavns amt er der stor forskel på hvilken kommune, man ser på. Således er der specielt nord for København en overrepræsentation af personer med høje indbetalinger, og omvendt er personer med høje pensionsindbetalinger underrepræsenteret i kommunerne syd for København. I figuren er kommunerne i Københavns amt derfor opdelt i nord og syd for København.

Ser man på uddannelsesprofilen blandt dem, der indbetaler høje årlige beløb på pensionsopsparinger, er der en klar tendens til, at disse personer er væsentlig bedre uddannede end resten af befolkningen. Således har næsten 35 procent af

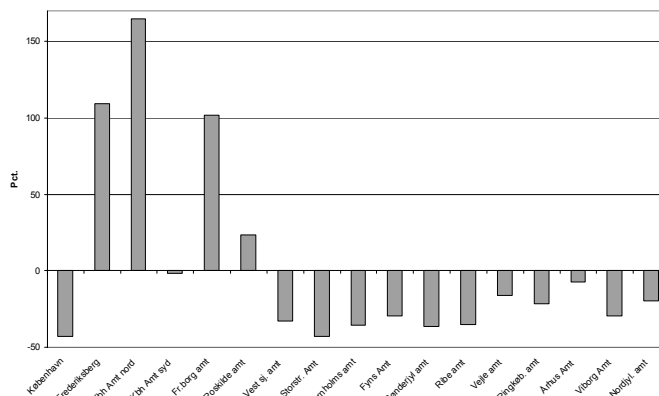
Tabel 6. Aldersfordeling af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger

Aldersgruppe	Gennemsnitlig årlig indbetaling	Overrepræsentation
	Kr.	Procent
25-39 år	170.000	-73,6
40-44 år	191.000	-11,6
45-49 år	220.000	14,8
50-54 år	239.000	58,5
55-59 år	256.000	123,7
60-65 år	287.000	50,4

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling. "Overrepræsentation" angiver den relative forskel i procent mellem gruppens andel blandt personer med høje indbetalinger ift. gruppens andel i resten af befolkningen mellem 25 og 65 år.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Figur 2. Geografisk fordeling, over- og underrepræsentation

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling. Figuren angiver den relative forskel i procent mellem den givne gruppes andel blandt personer med høje indbetalinger ift. gruppens andel i resten af befolkningen mellem 25 og 65 år

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

alle, der indbetaler høje beløb på pensionsopsparinger, gennemført en lang videregående uddannelse, mens det blandt resten af befolkningen mellem 25 og 65 år er knap seks procent, der har gennemført en lang videregående uddannelse.

Også blandt dem, der har en mellem-lang videregående uddannelse eller en bachelor som højeste uddannelsesniveau, er personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger, overrepræsenterede. Omvendt er de klart

underrepræsenterede blandt dem, der har en erhvervsfaglig uddannelse som den højeste uddannelse eller kun grundskole. Tabel 7 nedenfor viser fordelingen på højest fuldførte uddannelse.

Den store forskel i forholdt til resten af befolkningen, når man ser på uddannelsesniveauet, fremgår også tydeligt, når man ser på den socioøkonomiske status blandt personerne med høje pensionsindbetalinger. Blandt gruppen med høje pensionsindbetalinger er over 15 procent

Tabel 7. Fordelt på højest fuldførte uddannelse

	Over 100.000	Resten	Overrepræsentation
		Procent	
Grundskole inkl. uoplyst	10,0	29,4	-66,0
Gymnasial	6,5	6,1	5,9
Erhvervsfaglig	25,5	38,6	-33,8
KVU	4,3	5,1	-15,7
MVU og bachelorer	20,5	15,0	36,4
LVU	33,2	5,8	473,8

Anm.: Som tabel 6.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

topledere, mens det er under 2 procent af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år, der er topledere. Derudover er andelen i kategorien "lønmottagere på højeste niveau" næsten tre gange så høj som den tilsvarende andel i resten af befolkningen.

En sammenligning af socioøkonomisk status blandt personer med en høj pensionsindbetaling og resten af befolkningen mellem 25 og 65 år kan ses nedenfor i tabel 8.

Af tabellen fremgår det, at fem pct. af personerne med høje pensionsindbetalinger er i kategorien "uden for arbejdsstyrken". Det kan godt undre, hvordan personer uden for arbejdsstyrken kan indbetale så store beløb på pensionsordninger. Her kan en af forklaringerne dog være, at den socioøkonomiske status er opgjort per november i dataåret. En person i denne gruppe kan således godt have arbejdet det meste af året, og så være gået på pension, efterløn eller på anden måde have forladt arbejdsstyrken i slutningen af året. Således vil personens socioøkonomiske status blive opgjort som "uden for arbejdsstyrken", mens personen rent faktisk har været i arbejde det meste af året. Ser

man på lovmodelldata for året før, viser det sig, at over halvdelen af denne gruppe, der er uden for arbejdsstyrken i år 2003, men alligevel indbetalte mere end 100.000 kr. på pensionsordninger med løbende udbetalinger, ikke var uden for arbejdsstyrken i 2002. For størstepartens vedkommende er der altså tale om, at de netop har forladt arbejdsstyrken og i deres sidste arbejdsår har indbetalt et beløb over 100.000 kr. på pensionsopsparing med løbende udbetaling.

Ser man på de gennemsnitlige indbetalinger blandt personer uden for arbejdsstyrken i gruppen af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt, er den faktisk relativt høj. Med en gennemsnitlig indbetaling på over 340.000 kr. er det den socioøkonomiske gruppe, der har den højeste gennemsnitlige indbetaling blandt dem med indbetalinger over 100.000 kr. Ti procent i denne gruppe indbetaler meget høje beløb. Gennemsnittet blandt disse ti procent største indbetalere er således på over 1,2 mio. kr.

Stort set alle personer med store pensionsindbetalinger bor i ejerbolig. Således bor 90 procent af disse personer i ejerbo-

Tabel 8. Fordelt på socioøkonomisk gruppe			
	Over 100.000	Resten	Overrepræsentation
	Procent		
Uden for arbejdsstyrken	4,8	21,0	-77,0
Ledig	1,0	4,4	-76,2
Lønmodtager grundniveau	23,2	43,9	-47,2
Lønmodtager mellemniveau	16,0	13,6	17,6
Lønmodtager højeste niveau	29,1	9,8	198,0
Topleder	15,9	1,7	838,4
Selvstændig eller medhjælper	9,8	5,6	76,4

Anm.: Som tabel 6.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

lig. For resten af befolkningen mellem 25 og 65 år bor 70 procent i ejerbolig.

Næste aspekt, der belyses, er bruttoindkomsten blandt personer, der indbetaler store årlige pensionsbeløb. Ikke overraskende har disse personer en høj bruttoindkomst og mere end 20 procent af disse personer har en bruttoindkomst over 1 mio. kroner. Fordelingen på bruttoindkomstgrupper af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr., sammenlignet med resten af befolkningen mellem 25 og 65 år er vist i figur 3 nedenfor.

I figur 3 bliver det tydeligt illustreret, at indkomstfordelingen er meget skæv i denne gruppe. Således har omkring 85 procent af personerne med de høje indbetalinger en bruttoindkomst *over* 400.000 kr. årligt, mens omkring 85 procent af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år har en årlig bruttoindkomst *under* 400.000 kr. årligt.

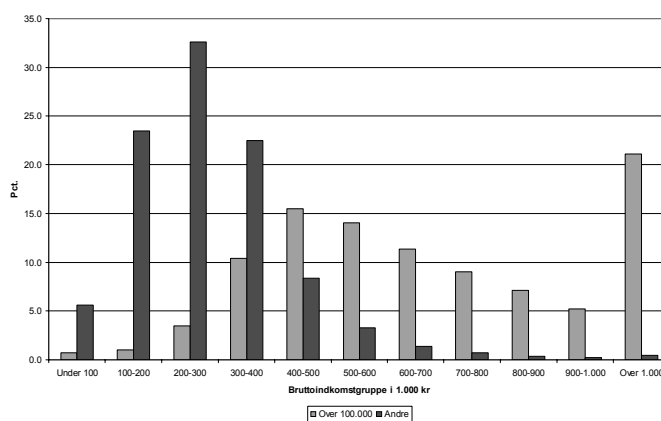
Gruppen af personer, der har en bruttoindkomst over 1 mio. kr., er også den

gruppe, der indbetaler langt det største årlige pensionsbeløb. Denne gruppe indbetaler således over 330.000 kr. årligt, hvilket er 40 procent mere end den gennemsnitlige indbetaling for hele gruppen af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt.

Den gennemsnitlige årlige indbetaling fordelt på bruttoindkomstgrupper er illustreret i figur 4.

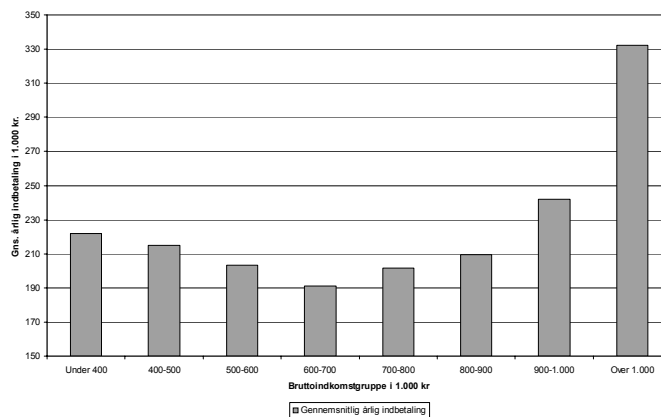
I forlængelse af beskrivelsen foretaget på baggrund af bruttoindkomster kan det være interessant at se på, hvorledes formuefordelingen er blandt personer med høje indbetalinger. Her er gruppen af personer med høje pensionsindbetalinger også klart overrepræsenterede i de høje grupper. Således har over 40 procent en nettoformue over en mio. kr., mens kun knap 8 procent af resten af befolkningen mellem 25 og 65 år har en nettoformue af den størrelsesorden. Omvendt har over 40 procent af resten af befolkningen en nettoformue på nul kr. eller under, mens det kun er tilfældet for 15 procent af perso-

Figur 3. Fordelt på bruttoindkomst

Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år er medtaget. De angivne bruttoindkomster er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling.
Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen.

Figur 4. Gennemsnitligt indbetalt pensionsbeløb fordelt på bruttoindkomstgrupper

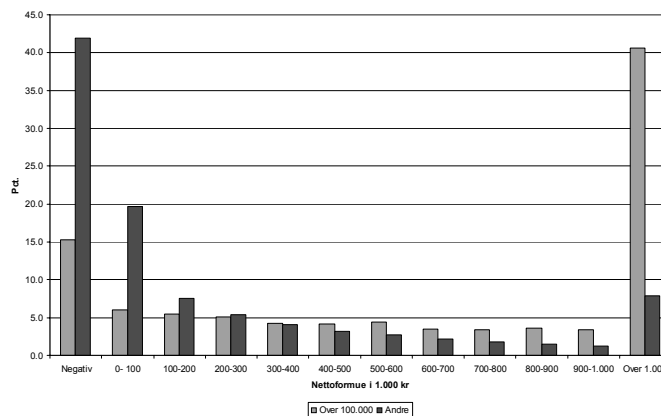
Anm.: Kun personer mellem 25 og 65 år, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger med løbende udbetalinger, er medtaget. De angivne bruttoindkomster er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

nerne med høje pensionsindbetalinger. Det skal bemærkes, at pensionsformuer ikke er medregnet, og de beskrevne formuer er udover pensionsformuerne. Fordelingen af personer efter størrelsen af deres nettoformuer kan ses nedenfor i figur 5.

Blandt de personer, der indbetaler over 100.000 kr. på pensionsopsparinger, er det typisk de ældre personer, der har store nettoformuer. Således har over 55 procent af personerne mellem 60 og 65 år, der indbetaler mere end 100.000 kr., en nettoformue på over en mio. kr. udover pensionsformuer.

Figur 5. Fordelt på nettoformue

Anm.: Som figur 1. Pensionsformuer er ikke medregnet.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

Endelig ses der her på størrelsen af pensionsindbetalingen i forholdt til bruttoindkomstens størrelse. Her er det interessant, at personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. på pensionsordninger, anvender en meget større andel af deres bruttoindkomst på disse indbetalinger end personer, der indbetaler mindre end 100.000 kr. Således udgjorde pensionsindbetalingen omkring 24 procent for personer, der indbetalte mere end 100.000 kr., mens den udgjorde 7 procent for de personer, der indbetalte mindre end 100.000 kr. Generelt er der en klar sammenhæng mellem, at jo højere et beløb, der indbetales på pensionsordninger, desto større en andel af bruttoindkomsten udgør dette beløb. De store indbetalinger er altså ikke bare en fast andel af bruttolønnen. Dette er illustreret nedenfor i figur 6.

I figur 6 er det specielt bemærkelsesværdigt, at for de personer, der indbetaler mere end 1 mio. kr. på pensionsopsparinger med løbende udbetalinger, udgør deres pensionsindbetaling 150 procent af deres bruttoindkomst. Altså endnu et tegn

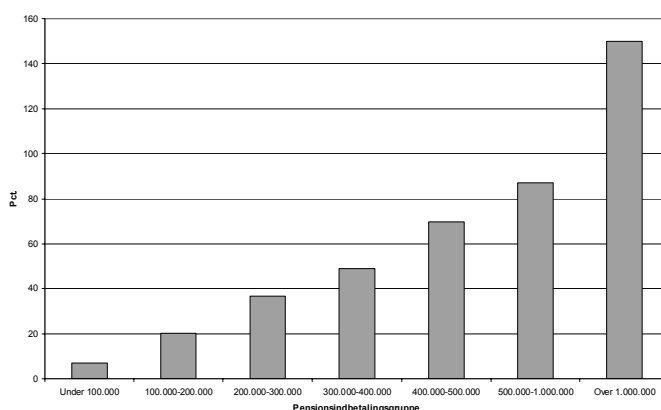
på, at pensionsopsparingen anvendes som skattetækning.

6. Udvikling i antal personer, der indbetaler store beløb på pensionsordninger

I dette afsnit gives en beskrivelse af udviklingen i antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. på pensionsordninger med løbende udbetalinger. Der er brugt data fra 1999-2003 og grænsen på de 100.000 kr. er kørt tilbage i tid ved at bruge satsreguleringen. I foregående afsnit blev pensionsindbetalingerne kørt frem til 2006 niveau for at give et billede af, hvordan sammensætningen ser ud i dag. I dette afsnit ses der derimod på udviklingen over tid, hvorfor indbetalingerne ikke fremskrives, men grænsen på 100.000 kr. reguleres tilbage med satsreguleringen.

I perioden 1999 til 2003 er antallet af personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt i faste priser, steget kraftigt. Således er antallet steget fra knap 38.000 personer i 1999 til omkring 62.000 personer i 2003. Altså en stigning på knap 65 pro-

Figur 6. Pensionsindbetaling som andel af bruttoindkomst. Median

Anm.: Som figur 1.

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen.

Tabel 9. Udviklingen i pensionsindbetalinger som andel af bruttoindkomst for personer mellem 25-65 år. Median

	1999	2000	2001	2002	2003
Personer med indbetaling over 100.000 kr.	22,1	22,2	23,0	24,0	24,3
Andre personer med pensionsindbetalinger	4,5	5,0	5,5	6,1	7,0

Anm.: 100.000 kr. grænsen er kørt tilbage til det givne år med satsreguleringen. Kun personer mellem 25-65 år er medtaget.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

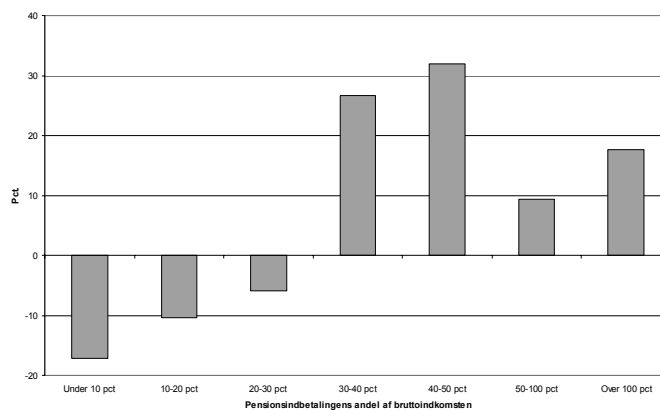
cent. I samme periode er antallet af pensionsindbetalere, der indbetaler mindre end 100.000 kr. årligt, blot steget med 3,5 procent.

Der er ikke kun blevet mange flere, der indbetaler over 100.000 kr. målt i faste priser. Det indbetalte beløb som andel af bruttoindkomsten har samtidig været stigende i perioden. Blandt personer, der indbetalte mere end 100.000 kr. på pensionsordninger med løbende udbetalinger, indbetalte medianpersonen 24,3 procent af sin bruttoindkomst til sådanne pensionsordninger i 2003. I 1999 var dette tal på 22,1 procent. For personer, der indbetaler mindre end 100.000 kr., er

denne andel også steget, men ligger på et meget lavere niveau. Tabel 9 viser udviklingen i pensionsindbetalingen som andel af bruttoindkomsten for medianen.

Tendensen med, at de personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. årligt på pensionsordninger, bruger en voksende andel af deres bruttoindkomst på pensionsindbetalinger, er illustreret endnu tydeligere nedenfor i figur 7. Denne figur viser personer med indbetalinger over 100.000 kr. fordelt på intervaller over størrelsen af pensionen som andel af bruttoindkomsten. I figuren er ændringen i andelen af personer, der ligger i et givet interval for pensionsindbetalinger som

Figur 7. Ændring i pensionsindbetalingens andel af bruttoindkomsten 1999-2003 for personer, der indbetaler mere end 100.000 kr.

Anm.: Figuren viser ændringen i pct. fra 1999-2003. Kun personer mellem 25-65 år er medtaget.
Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen.

andel af bruttoindkomst, vist. Figuren viser, at mens grupperne med en andel under 30 procent er faldet, er grupperne med en andel over 30 procent vokset i perioden 1999-2003. Stigningen i medianen kan altså genfindes i alle de høje pensionsindbetalingsintervaller.

Af figuren fremgår det, at andelen af personer, der indbetaler et pensionsbeløb, der overstiger deres bruttoindkomst, har været stigende i perioden. Således steg denne andel med knap 20 procent i perioden 1999-2003. Stigningen i denne gruppe kan være en yderligere indikation på, at ordningen i stigende omfang bliver anvendt som skattetænkning. En indbetaling til pensionsordninger, der overstiger bruttoindkomsten, kan finansieres enten ved en arbejdsgiveradministreret ordning, lånefinansieres eller gennem en omlægning af formuen.

Det er ikke de samme personer, der indbetaler mere end 100.000 kr. hvert år i perioden. Således har i alt knap 105.000 forskellige personer indbetalt mere end 100.000 kr. i faste priser på en pensionsopsparing med løbende udbetaling i et eller flere år i løbet af perioden. Heraf har omkring halvdelen kun indbetalt et så højt beløb i et enkelt år. Omvendt har godt 20.000 personer indbetalt et beløb over 100.000 kr. i faste priser i alle fem år.

7. Provenu af beskatning af pensionsindbetalinger

I dette afsnit gives et bud på hvor stort et provenu, en beskatning af pensionsindbetalinger over 100.000 kr. potentielt kan give. Beregningen forudsætter, at grænsen for fradragsberettiget pensionsindbetalinger til pensionsordninger med løbende udbetalinger fastsættes til 100.000 kr. Derudover vil afkastet på indbetalinger over 100.000 kr. ikke være skatte-

begunstiget på samme måde, som indbetalinger under grænsen er. Med denne ordning består provenuet af to elementer. Dels en fremrykning af indkomstskattebetalingen dels en højere skat på afkastet fra den del af indbetalingerne på pensionsordninger med løbende udbetalinger, der overstiger 100.000 kr.

Grunden til, at det kan være fornuftigt at indføre en grænse på pensionsindbetalinger, er, at dette begrænser muligheden for at udnytte ordningen til skattetænkning. Som illustreret ovenfor er der meget, der tyder på, at mange udnytter ordningen til en subsidiering af almindelig opsparing frem for en pensionsopsparing. Derudover er det generelt ikke sundt med et ubegrænset subsidie. Eksempelvis er der også en grænse for hvor meget, der årligt er fradragsberettiget til indbetaling på kapitalpensioner. At grænsen udgør 100.000 kr. er blot et rundt bud på, hvor grænsen bør ligge, og niveauet for denne grænse kan diskuteres. Det kan bemærkes, at maksimumsgrænsen for fradrag til indskud på kapitalpensioner er på 42.000 kr.

En del af fremrykningen af indkomstskattebetalingen er ikke blot en fremrykning, men også en permanent provenustigning. Således skal der ikke i alle tilfælde betales topskat af udbetalingen af pensionen, selvom indbetalingen blev fratrukket i topskattegrundlaget på indbetalingstidspunktet. Det er tilfældet, hvis indbetaleren ligger over topskattegrænsen på indbetalingstidspunktet, men helt eller delvist under grænsen ved udbetaling. Derfor vil en del af det fremrykkede provenu være permanent. En beregning af provenuet af den fremrykkede indkomstskattebetaling er illustreret i tabel 10.

Table 10. Fremrykket provenu ved pensionsindbetalingsgrænse på 100.000 kr.

Antal berørte personer (1.000 personer)	65,9
Indbetalinger der ligger over 100.000 kr. (mia. kr.)	9,0
Provenu ved skatteværdi på 59 procent (mia. kr.)	5,3

Anm.: Pensionsindbetalingerne er fremskrevet til 2006 med den alm. lønudvikling. Der er forudsat en skatteværdi svarende til skatteloftet på 59 procent.

Kilde: AErådet på baggrund af lovmodellen

Som det fremgår af tabellen, vil den fremrykkede skattebetaling i alt give et provenu på omkring 5,3 mia. kr. En del af dette fremrykkede provenu vil som nævnt ovenfor være et permanent provenu.

Den øgede afkastbeskatning udgør et permanent provenu. I starten af indfasningsperioden vil provenuet ikke være så stort, men efterhånden som ordningen bliver indfaset, vil provenuet vokse. Således vil afkastprovenu i det første år kun stamme fra afkastet fra de indbetalinger, der har fundet sted i det første år. Men efterhånden som ordningen indfases, vil afkastprovenuet komme fra afkastet af hele beholdningen af pensionsopsparinger, der stammer fra indbetalinger over 100.000 kr. Provenuet fra den øgede afkastbeskatning vil derfor være stigende i årene fremover, indtil en ligevægt er nået, hvor udbetalingerne modsvarer indbetalingerne.

Nedenfor er lavet en beregning af størrelsen af dette afkastprovenu. Udregningen er lavet under forudsætning af, at afkastet af pensionsindbetalinger over 100.000 kr. beskattes efter de normale skatteregler frem for de mere favorable pensionsbeskatningsregler.

I beregningerne tages der højde for alderen på indbetalerne. Således forudsættes det, at pensionsindbetalingerne kommer til udbetaling over en 10-årig periode startende fra man fylder 66 år. Pensionsindbetalingen som andel af lønnen hol-

des konstant for den enkelte årgang i hele perioden. I denne model er der både regnet på en skattesats på 43 procent, svarende til den højeste aktieavancebeskatning, og en skattesats på 59 procent, svarende til skatteloftet. I alle tilfælde er der antaget en årlig vækstkorrigeret realrente på 2,6 procent. I beregningen af det permanente årlige provenu er rækken af fremtidige årlige provenuer tilbagediskonteret til nutidsværdien af en årlig annuitet med en tilbagediskonteringsfaktor på 1,1 procent. Dette svarer til standardforudsætningerne, som DØRS og DREAM bruger.

I tabel 11 er provenuet efter ti år og nutidsværdien af det permanente årlige provenu angivet. Alle provenuer er merprovenu i forholdt til den nuværende situation, hvor alle pensionsafkast beskattes med 15 procent.

Skønnet over afkastprovenuet ligger sandsynligvis i underkanten, da alt tyder på, at pensionsindbetalingerne har været stigende siden 2003. Afkastprovenuet på mellem 1,1-1,6 mia. kroner kommer udover det fremrykkede provenu beskrevet ovenfor på 5,3 mia. kroner.

Som beskrevet vil afkastprovenuet være stigende i perioden efter indførslen frem til, det når et ligevægtpunkt. Denne udvikling er angivet i figur 8.

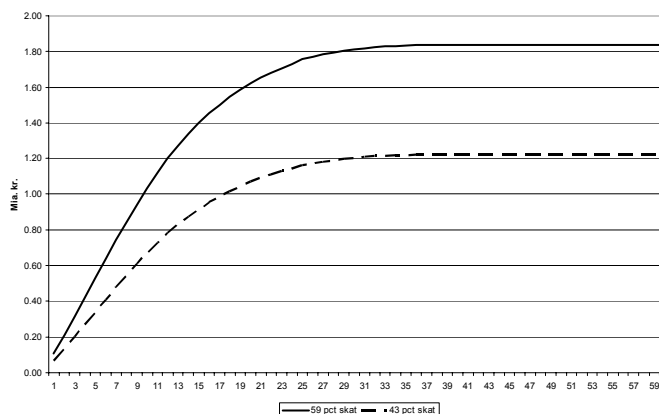
Tabel 11. Provenu af afkastbeskatning af pensionsindbetalinger over 100.000 kr.

Metode	Efter ti år	Permanent årligt provenu
		Mia. kr.
Alderskorrigeret. Skat på 43 pct.	0,7	1,1
Alderskorrigeret. Skat på 59 pct.	1,0	1,6

Anm.: Det er forudsat, at pensionsindbetalingerne udbetales over en tiårig periode, startende fra man er 66 år og at pensionsindbetalingernes andel af lønnen holdes fast. Ved fuld indfasning beskattes alle indeståender på pensionsopsparinger, der stammer fra en indbetaling over 100.000 kr. med den angivne procentsats. Der er antaget en årligt vækstkorrigeret realrente på 2,6 procent i afkast af pensionsopsparing og en tilbagediskonteringsrate på 1,1 procent, hvilket svarer til DØRS og DREAMs standardforudsætninger. Forskellen på de 2,6 og 1,1 kommer fra en antagelse om en risikopræmie på 3 procent ved at holde aktier og en portefølje på 50/50 af aktier og obligationer i pensionsopsparingen. Det permanente årlige provenu er angivet i nutidsværdier.
Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen

Som det ses af figur 8, er der en forholdsvis hurtig udvikling op til ligevægtsniveauet. Det skyldes, at hovedparten af pensionsindbetalingerne stammer fra personer over 50 år.

Figur 8. Udvikling i årligt provenu fra afkastbeskatningen

Anm.: Se tabel 11 ovenfor.

Kilde: AERådet på baggrund af lovmodellen.